

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1927.

Andra kammaren.

Nr 11.

Tisdagen den 1 mars:

Kl. 3.30 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice tal-
mannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 22 och den 23 nästlidna februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Riksdagsman O. E. Sandberg, Böle, är på grund av sjukdom tills vidare
oförmögen deltaga i riksdagsarbetet.

Umeå den 27 februari 1927.

E. Björnwall,
leg. läkare.

§ 3.

Avlämnades följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen:

av herr statsrådet *Lyberg* propositionerna:

nr 173, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § i förordningen
den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt, m. m.;

nr 176, angående anslag till riksräkenskapsverket och dess verksamhet under
budgetåret 1927—1928;

nr 185, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen
den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka;

nr 186, angående bestridande av kostnader för ersättning åt ombud, som
avses i 27 § 4 mom. av förordningen angående försäljning av pilsnerdricka;

nr 187, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. i för-
ordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstill-
verkningen i riket m. m.;

nr 189, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen
den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.;

nr 108, angående anslag till fattigvård och barnavård för lappar;

nr 109, med förslag till lag om ändrad lydelse av 6, 31 och 90 §§ av lagen
den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården;

nr 110, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 30 juni
1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring;

nr 111, med förslag till lag om ändrad lydelse av 40, 41 och 51 §§ i lagen
den 14 juni 1918 om fattigvården m. m.; och

nr 112, angående statsbidrag till uppförande m. m. samt driften av hem för
kroniskt sjuka;

av herr statsrådet *Meurling* propositionerna:
 nr 163, angående ordnande av bangårdsförhållandena i Göteborg;
 nr 174, med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 15 juni 1923 (nr 281) om motorfordon;
 nr 175, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i förordningen den 28 maj 1926 (nr 161) om fördelningen av automobilskattemedel m. m.;
 nr 184, med förslag till ändring i grunderna för förvaltningen av vissa kronan tillhöriga vattenfall;
 nr 177, angående inlösen av en fastighet i den s. k. Djurgårdsstaden;
 nr 178, angående ersättning till vissa personer i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring;
 nr 155, angående tilläggs pension åt förra lärarinnan Selma Kristina (Tina) Elisabet Björck;
 nr 180, angående förändring av professuren i skeppsbyggnadslära vid tekniska högskolan till en professur i skeppsteori;
 nr 181, angående pension åt Kurt Fredrik Nyström; och
 nr 183, angående beredande av ordinarie anställning åt nomadskolinspektören; samt

av herr statsrådet *Thyrén* propositionen, nr 188, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen.

Samtliga avlämnade propositioner bordlades.

§ 4.

På hemställan av herr förste vice talmannen, som förmälde sig hava om tiden för valen samrått med första kammarens talman, beslöt kammaren att lördagen den 5 innevarande mars företaga val av ej mindre tjugufyra valmän för utseende av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor än även sex suppleanter för dessa valmän.

§ 5.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 167, angående utvidgnings- och ändringsarbeten vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 168, angående pension åt förre arbetsläraren K. J. Leijons änka Klara Fredrika Leijon; och

nr 169, angående understöd åt vaktmästaränkan Carolina Emerentia Rådqvist;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 164, angående ändring i villkoren för lån från egnahemslånefonden m. m.;

nr 165, angående viss ändring i gällande grunder för upplåtande från vissa kronoegendomar av jordbrukslägenheter under åborätt enligt lagen om upplåtelse under åborätt av viss jord samt av egnahemslägenheter;

nr 166, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar m. m.; och

nr 172, angående ersättning till byggmästaren E. Jonsson i Malåträsk i anledning av förluster å byggnadsarbeten för domänverkets räkning;

till första särskilda utskottet propositionen, nr 149, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser angående nobelstiftelsens skyldighet att utgöra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1927 m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 162, angående ändrad lydelse av § 4 r) i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor i syfte att bereda tullfrihet i vissa fall för utländska luftfartyg även vid egentlig inrikes trafik;

till statsutskottet propositionen, nr 170, angående nedsättning av arvsskatten å viss del av kvarlåtenskapen efter framlidne direktören G. L. Öberg i Shanghai;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 171, angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, i vad angår delar till automobiler; samt

till bankoutskottet propositionen, nr 153, angående pensionering av vissa i försvarsväsendets tjänst anställda eller förut anställda personer.

§ 6.

Herr *Bäcklunds* på kammarens bord liggande motion nr 296, som nu föredrogs, remitterades till behandling av lagutskott.

§ 7.

Vidare föredrogs bevillningsutskottets memorial, nr 11, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i anledning av väckt motion om sänkning av tullen å ämnen för skoläster; och blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

§ 8.

Härefter föredrogs, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkanden nr 12—15, andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 1 och andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 3.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes andra lagutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckt motion om beredande av rätt för arbetarorganisationer och andra ideella sammanslutningar att i vissa fall genom tvångsinlösen förvärva mark; och

nr 7, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område.

§ 10.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

nr 45, till styrelsen för riksdagsbiblioteket, angående verkställd granskning av bibliotekets styrelse och förvaltning;

nr 46, till fullmäktige i riksbanken, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning;

nr 47, till fullmäktige i riksgäldskontoret, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning;

nr 48, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av emeritlöner för biskopar;

nr 49, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ i lagen den 9 december 1910 om emeritlöner för präster; samt

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om gäldande ur kyrkofonden i visst fall av pensionsavgift, belöpande å innehavare av prästerlig emeritlön.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Olsson* i Broberg under 8 dagar från och med denna dag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.51 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 2 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Thyrén* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 182, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom m. m.; och
nr 191, med förslag till lag angående uppsikt å vissa jordbruk.
Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

I enlighet med därom den 26 nästlidna februari fattat beslut skulle nu företagas val av ledamöter och suppleanter i vartdera av de två särskilda utskott riksdagen beslutit tillsätta; och anställdes först val av ledamöter i första särskilda utskottet.

Därvid avlämnades 146 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista» och upptagande namnen på nedannämnda personer i följande ordning:

herr *Eriksson* i Grängesberg,
» *Magnusson* i Tumhult,
» *Larsson* i Västerås,
» *Lindqvist* i Halmstad,
» *Brännström*,
» *Olsson* i Ramsta,
» *Sköld*,
» *Johansson* i Kälkebo,
» *Andersson* i Prästbol,
» *Petersson* i Lerbäcksbyn,
» *Pettersson* i Hällbacken och
» *Danielsson*.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

§ 3.

Härefter företogs val av ledamöter i andra särskilda utskottet.

Därvid avlämnades 103 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista» och upptagande namnen på nedannämnda personer i följande ordning:

herr *Rydén*,
» *Henrikson*,
» *Sävström*,
» *Engberg*,
» *Wallerius*,

herr *Bengtsson* i Norup,
 » *Jonsson*,
 » *Andersson* i Ovanmyra,
 » *Olsson* i Mellerud,
 » *Lindskog*,
 » *Törnkvist* i Bjuv och
 » *Holmdahl*.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

§ 4.

Vidare företogs val av suppleanter i första tillfälliga utskottet.

Därvid avlämnades 32 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista» och upptagande namnen på nedannämnda personer i följande ordning:

herr *Fast*,
 » *Ernfors*,
 » *Carlson* i Mölndal,
 » *Andersson* i Falkenberg,
 » *Laurén*,
 » *Olsson* i Hov,
 » *Paulsen*,
 » *Nilsson* i Hörby,
 » *Lagerkwist*,
 » *Månsson* i Erlandsro,
 » *Andersson* i Katrineholm,
 » *Andersson* i Rasjön,
 » *Anderson* i Linköping och
 » *Mogård*.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i utskottet.

§ 5.

Slutligen anställdes val av suppleanter i andra särskilda utskottet.

Därvid avlämnades 43 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista» och upptagande namnen på nedannämnda personer i följande ordning:

herr *Wagnsson*,
 fröken *Wellin*,
 fru *Nordgren*,
 herr *Jensen*,
 » *Hedström*,
 » *Olsson* i Mora,
 » *Werner*,
 » *Gardell* i Stenstu,
 » *Norling*,
 » *Andrén*,
 » *Englund*,
 » *Mosesson*,
 » *Göranson* och
 » *Weijne*.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i utskottet.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag angående de i paragraferna 2—5 här ovan omnämnda valen.

§ 7.

Föredrogs för remiss till utskott Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 173, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § i förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt, m. m.; och begärdes ordet därvid av *Vid remiss av propositionen nr 173.*

Herr förste vice talmannen **Hamilton**, som yttrade: Herr talman! Jag har visserligen icke haft tillfälle att taga del av den kungliga proposition, som här skall remitteras, men av ett referat i en morgontidning har jag erfarit, att den skulle innebära, att de ökade utgifter för vägunderhållet, som på grund av biltrafiken under senare åren tillkommit, skulle, vad statens andel beträffar, genom bilskattemedel täckas på så sätt, att statens bidrag minskades till hälften. Därom torde väl icke vara mycket att säga, i synnerhet om man lägger den ökade bilskatten på de större bilarna och icke på de mindre.

Men frågan är den: borde icke regeringen också tänka på att lindra bördan för de väghållningsskyldiga, den börda, som pålagts dem på grund av den ökade biltrafiken? Det är så mycket större skäl härtill, som kommunikationsministern, vilken tyvärr icke nu synes vara närvarande, i ett föredrag i Karlskrona framhöll, att vägskatten för jordbruket uppgick till i medeltal 5 kronor per bevillningskrona. Han nämnde visserligen icke, huru mycket den utgjorde per bevillningskrona, men han sade 30 öre per vägfyrek. I samma mån som statens 30 % bidrag till vägunderhållet stigit, ha ju de 60 %, som tillkommit de väghållningsskyldiga, även höjts på de senare åren.

Jag har här två kronodebetsdelar från i år. Det visar sig därav, att vägskatten för 1927 i ett vägdistrikt för småbrukare och egnahemsbrukare utgör kronor 6.40 per bevillningskrona, ävensom att den utgör mer än 70 % av de på debetsdeln upptagna skatterna. Jag har även här en debetsedel för en statkarl — och dylika personer ha, som vi veta, icke så stor inkomst; de höra kanhända till de ekonomiskt sämst lottade i vårt land — där vägskatten uppgår till 20 % av de skatter, som äro upptagna på debetsdeln. Hade det icke varit skäl, att regeringen, på samma gång som den lättade bördan för staten för att undvika, att inkomst- och förmögenhetsskatten, som hårdast drabbar de förmögna i landet, skulle behöva höjas, även tänkt på att lätta skattebördan för de småbrukare och egnahemslånetagare och även arbetare, som i varje fall hava så svårt att reda sig? Detta är icke ett sätt, mina herrar, att befordra småbrukare- och egnahemsrörelsen. Herr statsrådet, som jag nu ser är närvarande, kommer nog att svara mig, att de 80 % av bilskattemedlen, som gå till landsbygden, i huvudsak användas till att förbättra vägarna och på så sätt med tiden komma att underlätta vägunderhållet. Ja, det är sant, men på vad sätt? Jo, på det villkoret, att de väghållningsskyldiga för sin del bidra med någon viss del av denna vägförbättring. Det är blott ett sätt att uppmuntra väghållningsdistrikten att, i avsikt att få någon del av bilskattemedlen, öka sina utgifter och lägga höga skatter på de väghållningsskyldiga.

Ja, mina herrar, det förefaller mig synnerligen motbjudande, att man för att, som sagt, undvika en höjning av förmögenhetsskatten, som skulle drabba miljonärerna, icke vågar lätta bördan för småbrukare och egnahemslånetagare. Detta gäller även andra jordbrukare, men jag tänker i detta sammanhang mest på egnahemslånetagarna, vilka åtminstone i mitt län äro synnerligen talrika. Herr statsråd, det vore icke förmätet att säga, att jag av hela detta förslag får

Vid remiss av propositionen nr 173. (Forts.) det intrycket, att det förefaller, som om Ni hade glömt, att Ni icke fortfarande är borgarråd i miljonärens stad utan nu sitter som ledamot i en ministär, som har vunnit stöd av ett frisinnat demokratiskt parti.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt överlämna ifrågavarande proposition jämte det i anledning av densamma inom kammaren avgivna yttrandet till bevillningsutskottet.

Härefter föredrogos var för sig följande propositioner; och hänvisades därvid till statsutskottet propositionen, nr 176, angående anslag till riksräkenskapsverket och dess verksamhet under budgetåret 1927—1928;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 185, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka;

till statsutskottet propositionen, nr 186, angående bestridande av kostnader för ersättning åt ombud, som avses i 27 § 4 mom. av förordningen angående försäljning av pilsnerdricka;

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 187, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. i förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, m. m.; och

nr 189, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.;

till statsutskottet propositionen, nr 108, angående anslag till fattigvård och barnavård för lappar; samt

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 109, med förslag till lag om ändrad lydelse av 6, 31 och 90 §§ av lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården; och

nr 110, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring.

Vid föredragning härför av propositionen, nr 111, med förslag till lag om ändrad lydelse av 40, 41 och 51 §§ i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården m. m. överlämnades propositionen, i vad den avsåge medgivande till vissa kostnaders bestridande av ordinarie förslagsanslaget till allmän hälso- och sjukvård, till statsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

Slutligen föredrogos övriga på bordet liggande propositioner; och remitterades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 112, angående statsbidrag till uppförande m. m. samt driften av hem för kroniskt sjuka; och

nr 163, angående ordnande av bangårdsförhållandena i Göteborg;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 174, med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 15 juni 1923 (nr 281) om motorfordon;

till statsutskottet propositionen, nr 175, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i förordningen den 28 maj 1926 (nr 161) om fördelningen av automobilskattemedel, m. m.;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 184, med förslag till ändring i grunderna för förvaltningen av vissa kronan tillhöriga vattenfall;

till statsutskottet propositionen, nr 177, angående inlösen av en fastighet i den s. k. Djurgårdsstaden;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 178, angående ersättning till vissa personer i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring; och

nr 155, angående tilläggspension åt förra lärarinnan Selma Kristina (Tina) Elisabet Björck;

till statsutskottet propositionen, nr 180, angående förändring av professuren i skeppsbyggnadslära vid tekniska högskolan till en professur i skeppsteori;

till bankoutskottet propositionen, nr 181, angående pension åt Kurt Fredrik Nyström;

till statsutskottet propositionen, nr 183, angående beredande av ordinarie anställning åt nomadskolinspektören; samt

till konstitutionsutskottet propositionen, nr 188, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen.

§ 8.

Andra lagutskottets härfå föredragna utlåtanden nr 6 och 7 bordlades åter.

§ 9.

Herr statsrådet *Rosén* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 179, angående ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Nämnda proposition bordlades.

§ 10.

Till avgörande företogs andra lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändrade bestämmelser i fråga om ersättning till expropriationsnämnd.

Ang. ersättning till expropriationsnämnd.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 104, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Osberg* föreslagit, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till ändrade bestämmelser i fråga om ersättning till expropriationsnämnder.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herrar *K. G. Westman* och *Gardell* i Gans; samt

av herrar *Luterkort* och *Johansson* i Sollefteå, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av ovanberörda motion besluta, att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till ändrade bestämmelser i fråga om ersättning till expropriationsnämnder.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Osberg**: Herr talman, mina damer och herrar! Den fråga, som här föreligger till avgörande, har varit föremål för riksdagens prövning vid åtskilliga tillfällen under de senare åren, senast 1925. Det har därvid anförts olika

Ang. ersättning till expropriationsnämnd.
(Forts.)

motiv för avslag å de yrkanden, som uti ifrågavarande avseende framställdes i väckta motioner, och det starkaste torde ha varit, att därest man en gång för alla fixerade ett visst ersättningsbelopp åt ledamöter i expropriationsnämnder, skulle detta leda till att man icke finge fullt kvalificerat folk i nämnderna. Vid frågans behandling i första kammaren år 1925 yttrade sålunda greve Spens, att det med ett för alla fall bestämt ersättningsbelopp kunde bli svårt att få de bäst kvalificerade och mest kompetenta personer till ledamöter i nämnden. Vid invecklade och svårlösta expropriationsfall kunde det lätt inträffa, menade han, att sådana personer icke ville åtaga sig uppdraget att vara ledamöter i nämnden för den ringa ersättning man bestämt på förhand. I samma riktning talade herr Öberg i denna kammare. Herr Pettersson i Hällbacken har icke framfört detta som huvudargument — på lättförklarlig grund — utan ideligen pekat på den möjligheten, att vederbörande kan vända sig till domstol för att få begärd ersättning granskad och fastställd.

Det är nu klart, att man vid en frågas behandling kan föra fram kort sagt vilka argument som helst för att undgå en reform. Men det resonemang, som framförts, faller enligt min mening på sin egen orimlighet. Det får väl icke tolkas som en diskvalifikation, om man blir vald t. ex. till riksdagsman eller till landstingsman. Det fordras vidare kvalifikationer även för sådana uppdrag som ledamotskap i inskrivningsnämnd eller prövningsnämnd eller i nämnd vid häradsrätt och vattendomstol o. s. v. De uppdrag, som jag nu berörde, äro knappast enklare än att vara medlem av expropriationsnämnd. Är det icke t. ex. ett maktpåliggande och grannliga uppdrag att såsom ledamot av prövningsnämnd taga del av och pröva överklaganden av taxeringsnämndernas beslut? Vederbörande ha ju icke annat än handlingarna att gå efter, och det gäller därför i hög grad, att det goda omdömet då får komma till sin rätt. Det torde icke för folk med sunt förnuft vara något underverk att uppskatta vad t. ex. några kvadratmeter jord äro värda på rena landsbygden eller vilket värde en tomt för ett skolhusbygge eller till ett sjukhus i närheten av en stad skall anses äga. Dessutom får man ju icke till ledamöter i expropriationsnämnd utse vilka personer som helst; det är Konungens befallningshavande och vederbörande landsting, som utse valbara personer. Dessa taga väl hänsyn till, vilka kvalifikationer vederbörande sitta inne med. Detta tal om kvalifikationer är sålunda fullkomligt orimligt, vilket för övrigt gäller även på andra områden. Det säges t. ex. att den ene eller andre partiledaren är alldeles oombärlig, men strax efter sådan persons bortgång sticker en annan upp huvudet och visar sig kanske vara lika duktig som den förre.

Det kan nu måhända förefalla egendomligt, att man, när man såsom jag i detta fall fått avslag på en framställning upprepade gånger, icke ger upp kampen utan fortsätter. Jag menar dock, att om man anser sig ha en rättvis sak att strida för, så skall man kämpa så länge man kan — går det trots allt icke att komma någon vart, får man ju till sist finna sig även i detta.

Jag har icke deltagit som ledamot i expropriationsnämnd, men jag har haft rätt mycket att göra med sådana ärenden, där expropriation ägt rum. Jag skall därför tillåta mig att nämna ett exempel i detta sammanhang. Jag och två andra personer hade i uppdrag att göra upp med vederbörande jordägare för jordlösen till en väg i Bohuslän; det gällde en bilväg med en längd av 2.4 mil. Vi lyckades komma överens med alla sakägare på denna långa sträcka med undantag av endast två personer. I övrigt rådde full belåtenhet både från jordägarnas och från vägdistriktets sida. De båda jordbrukarna, som jag nämnde begärde så orimliga belopp, att en expropriation blev nödvändig. Vår ansökan därom bifölls naturligtvis, och så kommo expropriationsnämndsledamöterna och värderade den ifrågavarande jorden — några få kvadratmeter vanlig jord — vilket drog en kostnad för värdering av icke mindre än 1,300—

1,400 kronor. En av ledamöterna var så hygglig, att han tog endast 100 kronor i dagtraktamente jämte reserersättning, men de övriga erhöilo 150 kronor i dagtraktamente. De jordägare, som tredskats, fingo precis på öret vad vi bjudit dem. Därvid är emellertid att märka, att ordföranden i nämnden begick det felet, att han underlät återkalla vårt anbud om ersättning, vilket hade till följd, att på grund av lagens stadgande lägre belopp icke får beviljas än som motsvarade detta anbud. Är det någon rim och reson i att medgiva så hög ersättning till expropriationsnämndsledamöterna? Skulle icke dessa kunna nöja sig med det arvode, som vi erhålla här i riksdagen, t. ex. 32 kronor om dagen? Jag kunde angiva många liknande fall, men jag skall icke göra det, då frågan tidigare är så omdebatterad.

*Ang. ersättning till expropriationsnämnd.
(Forts.)*

Sedan utskottet i sitt utlåtande relaterat den behandling, som ifrågavarande spörsmål förut varit underkastat, anför man som ett av de starkaste argumenten för avslag, att lagrådet icke ansett en fixering av ersättningsbeloppen vara lämplig. Men det händer väl ofta, att sedan ett lagråd yttrat sig på ett visst sätt, man likväl företager en ändring på grund av erfarenheterna i det praktiska livet. Det kan väl hända, att man på många håll icke kunnat peka på några missbruk, men tillräckligt många fall finnas, för att en ändring här bör komma till stånd. På ett annat jämförligt område, nämligen resereglementet, har riksdagen varit färdig med att tillgripa åtgärder för att förebygga missbruk. Men här anser man sig icke kunna röra på arvodena till de förnäma människor, som sitta som ledamöter i expropriationsnämnderna. Jag tycker det är löjligt att komma med sådana argument.

I själva verket har utskottet icke något annat att säga, än att ingenting nytt inräffat, sedan riksdagen sist behandlade den förevarande frågan. Ja, jag kan såsom motionär göra gällande, att det icke skett någon nämnvärd förändring i sammansättningen av det utskott, som behandlat frågan. Det är mänskligt, att, när ett utskott suttit och granskat en sak vid ett tidigare tillfälle, man där tycker det är otrevligt att taga avstånd från den äldre uppfattningen. Men kammaren står det väl fritt att likafullt säga sin mening i ett så viktigt spörsmål som detta. För övrigt är väl orsaken till själva expropriationsförfarandets tillkomst sådant, att det stämmer illa överens med principerna, att man skall kunna taga för sig så mycket som helst i ersättning. Expropriation förutsätter ju, att vederbörande anse ett rättsförvärv för det allmänna lämpligt. Under sådana förhållanden bör man väl också se till, att förvärvet kan ske på rimliga villkor, så att man icke för värderingen av den exproprierade marken får betala tre eller fyra gånger så mycket som för marken själv.

Här föreligger det nu två reservationer. Den ena är blank, undertecknad av andra lagutskottets ärade ordförande jämte herr Gardell. Vidare ha herr Luterkort och herr Johansson i Sollefteå reserverat sig till förmån för motionen med en rätt utförlig motivering. Den som läst igenom denna reservation, bör enligt min mening utan någon som helst hesitation kunna gå med på densamma. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Luterkort och herr Johansson i Sollefteå avgivna reservationen.

Herr Öberg: Herr talman! Änjo söker den ärade motionären herr Osberg göra gällande, att vår expropriationsförordning skulle göra det möjligt för ledamöter i expropriationsnämnder att kunna taga för sig så mycket som helst i ersättning utan att riskera någon avkortning på vad de begära. Om detta herr Osbergs påstående vore riktigt och det icke funnes någon utväg att beskära de måhända en eller annan gång oskäligen debiterade arvodena, skulle jag givetvis stått på motionärens sida och medverkat till beslut om en skrivelse till Kungl. Maj:t i och för åvägbringande av en bättre tingens ordning.

Ang. ersättning till expropriationsnämnd.

(Forts.)

Men nu, herr talman och mina herrar, hör det till sanningen, att expropriationsförordningen innehåller en anvisning om hur man kan och bör förfara i dylika fall. Det finnes redan för närvarande ett sådant medel, som herr Osberg eftersöker, och vid sådant förhållande kan jag lika litet som tillförene medverka till vad motionären här ifrågasätter.

Medgivnas måste, att fall förekommit, då oskäligen debiteringar ägt rum, om hänsyn toges till det arbete, som expropriationsgöromålen krävt. Men under sådana omständigheter har man också ofta förfarit i enlighet med expropriationsförordningens anvisning, varigenom på framställning av den ena eller andra parten de oskäligen arvoden blivit mer eller mindre beskurna av vederbörande underdomstol. Vi ha alltså redan nu en regulator, som möjliggör arvodenas lämpande efter göromålens beskaffenhet. Arten av dessa göromål är för övrigt sådan, att det enligt min uppfattning icke rätt gärna låter sig göra att i en förordning fastslå några fixa arvodesbelopp. Den, som i likhet med mig en eller annan gång deltagit i en expropriationsnämnd erinrar sig säkerligen både sådana fall, där göromålen icke varit av större omfattning än att ersättningsbeloppen kunnat bli jämförelsevis små, och å andra sidan sådana fall, där arbetsprestationerna varit betydande och där det skulle helt enkelt inneburi en orättvisa, om en expropriationsnämnds ordförande, som ju har att utföra lejonparten av arbetet, skulle varit hänvisad till ersättning efter en viss, i förordningen bestämd taxa. Jag håller nu liksom i fjol före, att det i så fall skulle bli svårt att förvärva kvalificerat folk för ifrågavarande uppdrag.

Det skulle sålunda, herr talman, enligt min uppfattning vara mycket olämpligt att gå den väg motionären ifrågasätter, i det att man med en fastställd taxa härvidlag skulle åstadkomma vissa svårigheter i valet av lämpliga personer till ledamöter i expropriationsnämnd och dessutom föranleda, att vederbörande icke erhöles betalt för det arbete de verkligen före och under expropriationsförrättningen nedlagt. Jag måste därför motsätta mig det av herr Osberg framförda reformkravet. Och vad herr Osberg i dag anfört till förmån för sin ständigt återkommande framställning är icke ägnat att rubba den uppfattning i frågan, som jag tidigare intagit. Då jag alltså tror, att de bestämmelser, som vi redan nu äga i vår expropriationsförordning, äro i detta avseende tillfredsställande och motsvara de anspråk vi kunna ställa på desamma, anhåller jag om bifall till utskottets hemställan.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag hade icke tillfälle att noggrant följa motionären i hans mångordiga anförande, som flödade nästan lika rikligt som enligt hans mening ersättningarna till expropriationsnämndernas ledamöter. Men för den händelse någon här i kammaren tror utskottet och dess ledamöter skulle tagit ståndpunkt till frågan på grund av en viss ställning i expropriationsnämnder eller dylikt, ber jag få säga, att sedan den nya expropriationslagen tillkom, har jag icke haft förmånen att uppbära några sådana arvoden, varför det icke är i egen sak jag här talar.

Jag lämnar osagt, huruvida motionärens missnöje bottnar i brist på uppdrag av ifrågavarande art eller något annat. Men då han påstår, att det måste fordras minst lika stora kvalifikationer att vara riksdagsman, landstingsman, ledamot i prövningsnämnd o. s. v. — jag vet icke vad allt av befattningar han räknade upp — så vill jag säga, att detta naturligtvis beror på med vilken grad av samvetsgrannhet och intresse man fyller sitt uppdrag. Jag saknar icke alldeles erfarenhet om expropriationsuppdrag och vilket arbete de kunna åsamka — jag har erfarenhet från tiden före den nya expropriationslagen — och jag vågar påstå, att skall sådant arbete fullföljas med nödig samvetsgrannhet och sakkunskap, så är detsamma, åtminstone i många fall, icke så enkelt

utan fordrar rätt betydande kvalifikationer. Arbetet kräver då också sin därefter tillmätta ersättning.

Herr Osberg anförde vidare, om jag fattade honom rätt, att i ett fall han varit närvarande ersättningen enligt hans mening blivit alltför riklig. Vågar jag ändå icke göra den frågan, huruvida icke i detta fall ersättningen utan vidare godkändes av parterna och sålunda aldrig underställdes den prövning, som häradsrätten har att verkställa på hemställen av parterna. När en sådan prövning sker, har dock säkerligen i de flesta fall en nedsättning av för rikligt tillmätta arvoden kommit till stånd.

Motionären apostroferade vidare utskottet i det han yttrade, att det ej vore så underligt, att utskottet icke kommit med något nytt i frågan, då det bestode av samma medlemmar som tidigare. Tillåt mig, herr Osberg, att en smula få adressera denna anmärkning tillbaka! Herr Osberg har utan vidare upprepat en motion, som han tidigare väckt flera gånger, och vid årets riksdag har han endast hänvisat till sin förra framställning. Utskottet säger, att inga nya skäl anförts från motionärens sida — den äldre motionen ha vi prövat flera gånger förut, men vi — och riksdagen har också tagit ståndpunkt till och prövat densamma. Det har icke föreburits några nya skäl, som kunna föranleda utskottet eller riksdagen att intaga en förändrad ställning till frågan. Jag tycker verkligen, att detta är rätt respektabla argument. Och jag anser ytterligare, att när man upprepar en motion, som förut varit så grundligt prövad, har motionären en viss skyldighet att frambara några nytillkomna omständigheter, som motivera den förnyade framställningen eller ock avstå från densamma.

Det kan visserligen hända, att fall kunna förekomma, då arvoden bli alltför rikligt utmätta till ledamöter i expropriationsnämnder, liksom det framför allt är naturligt, att utomstående och däribland understundom vederbörande parter kunna anse, att så är händelsen. Men man bör då tänka på, att det är svårt för utomstående att riktigt sätta sig in i vilket arbete som kan ligga bakom ett dylikt uppdrag och huruvida alltså arvodet är oskäligt eller icke. Jag tror också, att om man tillmäter arvoden alltför knappt, kan det i många fall bli verkligt svårt att få kvalificerade personer att utföra arbetet, en konsekvens, som varken samhället eller den enskilde skulle vinna på. Jag vågar också betona, att om man gör gällande, att den utsträckta användningen av expropriation skulle nödvändiggöra en reglering av ersättningarna, så att arbetet i nämnderna bleve billigare, så är detta knappast riktigt. Ty i och med att expropriationsförfarandet kommer till allmänare tillämpning, blir det erforderligt att tillse, att man erhåller verkligt kvalificerat folk för ändamålet. Men detta förutsätter, att man har rätt att bevilja en skälig ersättning, alltså att denna icke är en gång för alla fastslagen utan kan jämkas allt efter arbetets omfattning.

Jag anser sålunda, att dels sådana olägenheter under nuvarande förhållanden icke visat sig, att de motivera någon ändring i förevarande avseende, och dels att en sådan ändring ur andra synpunkter skulle visa sig ganska oklok, i det att latituderna för ersättningarnas storlek skulle komma att bli alltför snäva. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställen.

Herr Gardell i Gans: Herr talman! Den fråga, som här föreligger, har prövats av de lagstiftande myndigheterna åtskilliga gånger. Redan år 1910 var den kommitté, som tillsatts för expropriationslagstiftningen, inne på fastslående av en viss ersättning åt ledamöter i expropriationsnämnd, men förslaget framkom aldrig till riksdagen och godkändes sålunda icke. År 1916 väckte sedan herr Osberg och herr Persson i Björnsbyholm en motion i samma riktning, liksom även herrar Lübeck och von Hofsten, men förslaget kom vid detta tillfälle icke under bedömande. År 1917 framlades en ny motion av herrar Lü-

Ang. ersättning till expropriationsnämnd.
(Forts.)

Ang. ersätt-
ning till ex-
propriations-
nämnd.
(Forts.)

beck och von Hofsten, men densamma avlogs av båda kamrarna. Även 1925 väcktes en liknande motion med samma resultat.

Jag har i år varit närvarande vid frågans behandling i utskottet och icke kunnat bli övertygad om att motionen är oberättigad. Så snart det gäller avsöndring av jord eller eljest lantmätare och gode män anlitas, uppkomma i allmänhet stora kostnader för småbrukaren, och man har ingen aning om vad en förrättning kan komma att kosta. Därför tycker jag, herr talman, att det är ett berättigat yrkande, att man söker åstadkomma åtminstone en maximitaxa för kostnader vid expropriation i förevarande avseende.

Nu ha visserligen herr Magnusson i Skövde och herr Öberg framhållit, att den som är missnöjd kan vända sig till häradsrätten med begäran om jämkning i arvodena. Men häremot kan invändas, att lantbrukare i allmänhet äro rädda för att gå till domstol och därigenom ådraga sig ytterligare kostnader.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till herr Osbergs motion.

I detta yttrande instämde herr *Hage*.

Herr *Pettersson* i Hällbacken: Herr talman! Jag hade icke tänkt begära ordet i denna fråga, men en del yttranden av såväl motionären som av den siste talaren ger mig anledning att komma med några beriktiganden.

Man har på förevarande område sökt skapa en organisation, som dels tillvaratager de allmänna intressena på ett så betryggande sätt som möjligt och dels gör detta till ett billigt pris. Herr Osberg, som i år är motionär i frågan liksom under en följd av år, utgår nu från att hans motion skulle leda till en medicinsk kur, där bot mot det onda vore säkert. Men när man kommer och förordar ett dylikt recept, kunde det vara lämpligt att visa på någon patient, för vilken kuren varit gynnsam. Något sådant har man tyvärr icke fått se. Jag yttrade år 1925, när motionen kom tillbaka efter att några år tidigare ha varit föremål för riksdagens prövning, att den var en okynnesmotion. Och när jag i år finner, att herr Osberg endast åberopar tidigare motivering för sitt förslag utan att komma med något nytt, så är jag verkligen frestad att ånyo begagna detta kraftiga uttryck.

Jag tror mig verkligen i denna fråga sitta inne med praktisk erfarenhet och vill därför säga några ord om hur jag ser saken. Herr Osberg åberopar, att det enligt nu gällande förordning ofta ställer sig så dyrt att exproprieras. Det må vara hänt, att så är händelsen i enstaka fall. Men jag skulle vilja ställa den frågan till motionären: är det antagligt, att det skulle ställa sig billigare, om det ifrågavarande förslaget går igenom och en ersättning av låt oss säga 30 kronor per dag medgives? Och är det därmed givet, att man erhåller den bättre behandling av frågorna, som måste anses synnerligen viktiga i detta sammanhang? Det tillgår för närvarande så, mina herrar, att när expropriationsnämnden fullgjort sitt arbete, inlämnar den en räkning därpå till den som påkallat expropriationen eller, vilket är det mest vanliga, låter den inflyta i det protokoll, som skall gå till domstolen, vilken fastställer förrättningen. Domstolen har i det senare fallet att utan vidare pröva behörigheten av gjorda ersättningsanspråk. Och i det förra fallet har ju vederbörande om de så önska, bara att lämna räkningen till domstolen och hänskjuta till rättens prövning, om beloppen äro för höga; man behöver icke ens bestämt påstå, att kostnaden är för stor. Det är sålunda icke nödvändigt, såsom herr *Gardell* i Gans menade, att ge sig in på några processer och överklaganden, ty framställningen kostar ingenting och man behöver icke stöta sig med någon part. Det skapas endast på detta sätt garanti för att en saklig prövning av de framställda ersättningsanspråken kommer till stånd.

Det har av två talare, herrar Öberg och Magnusson i Skövde, framhållits

— och jag skall be att få understryka det — att det är synnerligen viktigt, att ledamöter i expropriationsnämnd äro kvalitativt vuxna sitt uppdrag. Det är nämligen att märka, att den expropriationsersättning som bestämmes av nämnden, i regel fastställas av domstol, såvida ej formella skäl hindra detta. Därför är det mycket betydelsefullt för alla parter, att det blir en ordentlig och riktig värdering. Sker detta, är det också rimligt, att det betalas där- efter; göres expropriationen slarvigt, bör för uppdraget i fråga betalas mindre. Herr Osberg tyckes utgå ifrån, att en ersättning av 25—30 kronor per dag kunde vara lämplig. Ja, jag har i egenskap av ordförande handlagt en mängd expropriationer — men det har mig veterligt aldrig inträffat, att vi i medeltal kommit upp till den ersättningssiffra per dag och ledamot, som herr Osberg fordrar, att man skall skriva in i lag. Jag kan med papper, om så önskas, be- visa detta.

Så bör man uppmärksamma en annan omständighet, som icke påpekats vare sig i utskottsutlåtandet eller i motionen. Vid en expropriationsförrättning äger en part, som inställer sig personligen eller genom ombud, rätt att få ersätt- ning efter domstolens prövning. Men under sådana förhållanden blir väl kon- sekvensen, att även alla de parter, som inställa sig, skola ha ett visst fixerat arvode. Jag antager t. ex. ett sådant fall, som herr Osberg nämnde eller att expropriation sker för en väg, som är mer än två mil lång och där det kanske finnes 60 eller 70 sakägare; en jordbrukare, vilken äger en bit mark, som man går över på fem minuter, kommer säkerligen att begära ersättning med 25 kronor för inställelsen!

I det praktiska livet finns det ingen resonans för motionen, därest man skall taga hänsyn både till sparsamhetsskäl och till önskan att få expropriations- förrättningar utförda så betryggande som möjligt. Att utskottet avstyrkt motionen, beror följaktligen icke, som herr Osberg menade, endast på den auktoritet, som lagrådet har; det föreligger i detta fall *riksdagsbeslut* med mycket stor majoritet. Och det skulle vara mycket underligt, om en motion, som går på så lösa boliner och i vilken inga nya skäl anförts, skulle vinna kammarens bifall. Då de anordningar, som vi för närvarande ha på ifråga- varande område, äro bättre än de som föreslås i motionen, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Anderson* i Råstock instämde häruti.

Herr *Vennerström*: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av det anförande, som hölls av min värderade bänkamrat herr Öberg i Domsjö. Han ansåg med stöd av sin erfarenhet från Västernorrlands län den förelig- gande motionen icke vara av sakliga skäl påkallad. Jag har dock med anled- ning av min egen givetvis ringa erfarenhet, som även härrör från Västernorr- lands län, kommit till ett annat resultat. Såsom åskådningsmaterial kan jag åberopa ett exempel, som visar, att det finns många ordförande i expropria- tionsnämnder, vilka rätt ordentligt salta sina räkningar — även om inte herr Pettersson i Hällbacken gör det. Det hände, att mark skulle exproprieras för banan Forsmo—Hoting inom Junsele, Fjällsjö, Bodums och Tåsjö kommuner. Vederbörande ordförande presenterade då en räkning på icke mindre än 3,067 kronor 20 öre. Landstingets kamrerare fann räkningen fullständigt orimlig och anhöll i en skrift till Ransle och Resele häradsrätt, att räkningen skulle vederbörligen retuscheras. Detta skedde även, och ordföranden erhöll den be- tydligt mindre men ändå ganska stora summan av 1,790 kronor 20 öre. Man drog av alltså nära hälften av den summa, som herr Petterssons i Hällbacken kamrat ansåg vara påkallad. Men kvar står i alla fall, att även efter härads- rättens prövning ordföranden erhöll en summa av 47—48 kronor för varje

*Ang. ersätt-
ning till ex-
propriations-
nämnd.
(Forts.)*

Ang. ersätt-
ning till ex-
propriations-
nämnd.
(Forts.)

resdag och 109 kronor för varje förrättningsdag, alltså summor som ligga väsentligt över dem som herr Osberg åsyftar och som äro avsevärt högre än de som enligt herr Petterssons i Hällbacken mening i allmänhet utgå till ordförande i expropriationsnämnder.

Jag tager mig också friheten att i detta sammanhang citera ett omdöme, som kommer från min konkurrentvisa i Sollefteå, nämligen bondeförbundets organ Nordsverige. Det heter i denna tidning: »Det ligger ju också snubblande nära till hands att antaga, att det här icke rör sig om någon isolerad företeelse. Kravet på nya lagstiftningsåtgärder och arvodesberäkningar beträffande expropriationsförrättningar vinner också i och med det inträffade ökad styrka. Det måste nämligen sättas en gräns för dem, som utvecklat sig till framstående experter på att skriva räkningar på det allmänna.» Ehuru tillhörande ett annat parti och redaktör för en annan tidning på samma ort, ber jag att reservationslöst få instämma i detta omdöme.

Nu är det visserligen sant, att häradsrätten kan tjäna såsom regulator. Men då trots detta, i ett sådant exempel, som jag nämnde, ledamöter av expropriationsnämnd kunna få så hög ersättning som 48 kronor för resedag och 109 kronor för förrättningsdag, anser jag för min del, att även regulatorn bör kunna regleras nedåt. Jag förstår, att herr Pettersson i Hällbacken i egenskap av ordförande i en dylik nämnd anser allt gott och väl; det tillhör de mänskliga svagheterna. Men när herr Pettersson säger, att herr Osbergs motion är en okynnesmotion, ber jag att energiskt få framhålla, att om sådana faktiska belägg kunna anföras, som jag nyss nämnde, finns det all anledning att se en smula närmare på detta spörsmål och bifalla den vid betänkandet fogade, av herrar Luterkort och Johansson i Sollefteå avgivna reservationen.

Herr Osberg: Herr talman! Till en början vill jag säga ett par ord till bemötande av herr Pettersson i Hällbacken.

Jag vill då först framställa det spörsmålet — och eftersom han redan begärt ordet blir han ju i tillfälle att ge mig ett svar — huruvida icke herr Pettersson i Hällbacken tror, att en ledamot i en expropriationsnämnd kan ådaga-lägga lika stor rättvisa och plikttröhet, därest hans arvode blir skäligen reglerat, som om han har fria händer att begära hur mycket som helst?

Vidare har man kommit fram med den gamla omdebatterade synpunkten, att så mycket arbete kan — enligt nuvarande ordning — åstadkommas på en dag och detta isynnerhet, där det är många sakägare. Men är denna omständighet någonting som behöver ha inverkan på arbetsprestationen, om man har ett fixerat belopp eller om det står i vederbörandes fria skön att begära vad som helst? Och den här gamla omdebatterade saken, att man har rätt att vända sig till domstol, därest man är missbelåten med det begärda beloppet, ja, det är ju gott och väl att det finns en sådan säkerhetsventil. Men varför kan det inte vara tillräckligt med besvär ändå för den som begär expropriation? Han skall ju först skriva till Konungen om rätt att få exproprieras och sedan avvakta beslut därifrån, och efter alla dessa formaliteter, som sålunda skola iakttagas och som alla känna till, och som jag sålunda icke här behöver upprepa, tycker jag det är alldeles tillräckligt med besvär, utan att det skall vara nödvändigt att även gå och anlita domstolen, för att denna skall avgöra, om det begärda beloppet skall nedsättas eller icke.

Jag tycker verkligen, att det är något egendomligt, att en person som är så insatt i samhällsordningen och i de förhållanden som här spela in som herr Pettersson i Hällbacken är, att han icke skall taga avstånd från denna tanke. Och jag vill fråga herrarna i övrigt: hur tro herrarna det skulle ställa sig, om expropriationen skulle betalas av staten; tro ni inte, att det då hade blivit ett fixerat belopp? Jo, det är helt naturligt, att det vid första tillfälle hade

kommit en framställning i form av en kungl. proposition om fixering av beloppen. Det är ju bara denna kvarleva kvar. Och dessa som skola betala äro icke endast rika städer utan även fattiga landskommuner. Det är dessa som skola betala, när det t. ex. gäller expropriation för en skolhustomt, en begravningsplats eller en väganläggning. Och vem är det som får betala, herr Pettersson i Hällbacken? Jo, det är ju egentligen de kategorier som jag tycker herr Pettersson i Hällbacken skulle ömma för, det är folk med de lägre inkomsterna, som får släppa till slantarna i större utsträckning än de som ha bättre råd. Ett sådant resonemang som det herr Pettersson i Hällbacken här förde kan sålunda icke i någon mån ändra min uppfattning.

Vidare kommer herr Öberg och framhåller egentligen samma sak, d. v. s. ordar om att det är domstolarna som i sista hand skola fixera detta. Men varför skola vi icke frigöra oss från denna uppfattning och överge denna tanke på att vi skola lägga denna arbetsbörda på domstolarna? De ha tillräckligt att göra ändå, utan att behöva befatta sig med detta, herr Öberg. Och vad vi här vilja komma till, det kunna vi ernå utan domstolarnas medverkan och det till på köpet på ett mycket juste och tillfredsställande sätt.

Sedan kom herr Magnusson i Skövde och ville påstå, att jag är en talare som låter orden flöda i sådant tempo att han ej kan följa med. Jag vet inte om det är avundsjuka eller om det är något annat som ligger bakom ett sådant påstående, men jag erkänner själv, att jag inte i det fallet kan mäta mig med herr Magnusson i Skövde. Men bortsett från detta så var det tal, som herr Magnusson i Skövde förde, inte av den beskaffenhet att det egentligen tarvar något bemötande. Ty det resonemanget ha vi hört så många gånger, att här gällde det att taga hänsyn till kvalifikationerna o. s. v.

Ja, jag upprepar än en gång, att det finns ingen i denna kammare som kan vederlägga mig, då jag gör gällande att det erfordras lika stora kvalifikationer för de befattningar, som jag nämnde i mitt första anförande, som för dessa som det åligger att värdera några kvadratmeter jord, vare sig det är fråga om land eller stad. Och som jag sade: välj dessa män med urskillning, och jag vill hoppas att detta i all framtid kommer att anses såsom förtroendeuppdrag och icke som förvärvskällor åt enskilda personer. Visserligen är det många som ha det som en förvärvskälla, men en sådan uppfattning bör riksdagen taga avstånd ifrån och för sin del kraftigt understryka, att det här är fråga om ett förtroendeuppdrag.

Ja, herr talman, jag yrkade i slutet av mitt första anförande bifall till den reservation, som är avgiven av herr Luterkort, men sedan herr Gardell i Gans yrkat bifall till min motion — och det är ju egentligen samma sak — så vill jag för att förebygga två yrkanden i denna kammare be att få förena mig med herr Gardells yrkande.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Jag vill i anledning av herr Vennerströms yttrande be att få säga några ord. Herr Vennerström medgav att det vore sant vad som anförts från vårt håll, att ifall expropriationsnämnderna begärt för höga arvoden det funnes möjlighet att få dessa justerade. Det fall, som herr Vennerström anförde, var också ett mycket typiskt fall, som illustrerade riktigheten av vårt påstående att den nuvarande anordningen med rättens prövning av ersättningen verkar reglerande i fall av för höga arvoden. Jag är därför herr Vennerström mycket tacksam för att han anförde detta, ty det kan endast bestyrka riktigheten av utskottets ståndpunkt. Men jag måste också ställa till herr Vennerström en fråga, om han alltid drar sina slutsatser lika hastigt som han gjorde i fortsättningen, då han med siffror

Ang. ersättning till expropriationsnämnd.

(Forts.)

ville visa, att då arvoden trots den skedda nedsättningen skulle för expropriationsnämndens ordförande bli, om jag fattade honom rätt, 109 kronor per förrättningsdag, detta vore oskäligt. Jag kan visserligen inte alls bedöma det här framlagda fallet, men jag vill dock påpeka, att man i sitt omdöme om sådana här fall ofta tar sakerna så där schematiskt och vanligen bortser ifrån, att det icke är förrättningsdagarna allena man får räkna med för expropriationsnämndens ordförande, utan det kan ligga en mycket omfattande och ingående undersökning bakom, det kan t. ex. vara en mycket omfattande protokollskrivning o. dyl. Allt detta gör, att det icke kan bli fråga om så och så många förrättningsdagar blott, utan att det verkligen nedlagda arbetet kan representera åtskilliga gånger mera arbete. Det är detta man måste taga under omprövning, då man har att taga hänsyn till och bedöma arvodenas storlek. Och det av herr Vennerström anförda fallet ger därför icke tillräckligt material, då det gäller att taga ställning till frågan.

Under sådana förhållanden tror jag mig våga påstå, att vad som här framkommit icke visat — eller åtminstone icke med tillräckliga skäl visat — att den nuvarande anordningen är otillfredsställande. Det är ju å andra sidan självfallet att, hur man vänder sig och hur man än stadgar, så kunna ju alltid fall förekomma, då ersättningen blir för stor, men sådana enstaka fall kunna ej med fog åberopas såsom stöd för den mening, som motionären och hans liktänkande företråda.

Med vad jag här anført har jag velat framhålla att det icke är tillräckligt visat att den nuvarande anordningen är otillfredsställande, och jag vill därför fortfarande påstå, att utskottets ståndpunkt i föreliggande fall är den riktiga.

Herr Pettersson i Hällbacken: Herr talman! Jag tror mig våga påstå, att jag icke saknar skäl att beteckna den framställning, som här lämnats av herr Vennerström till belysande av förhållandena, såsom i någon mån vilseledande. Jag har här i min hand den akt, som ingivits till hovrätten i detta mål — jag har för resten hela expeditionsakten i detta mål, och jag skulle helst ha önskat att det icke hade blivit berört i det här sammanhanget. Ty herrarna, som ha gått in för herr Osbergs motion, tyckas tydligen stödja sig på tidsningsnotiser, utan att ha tillgång till de papper, som ha varit av betydelse, då det gällt riksdagens ställningstagande till saken. Det har, som den föregående talaren nämnde, just i detta fall fastslagits effektiviteten i den ordning som för närvarande finnes, eller rättare sagt i de bestämmelser, som för närvarande finnas, nämligen att det är domstolen som har verkat som en synnerligen lämplig prisregulator. Det begärdes av ordföranden i det mål, som herr Vennerström omnämnde här, i ett för allt — jag vill icke draga fram någon specifikation, men jag har allt här fullständigt — 3,067:20, men häradsrätten prutade ned beloppet till 1,790 kronor, alltså man nedsatte det med icke mindre än 1,277 kronor. Jag vill säga: är icke detta ett bevis, som styrker utskottets ståndpunkt, i stället för att det skulle vara ett skäl för att gå på en utredning.

Och sedan vill jag säga en annan sak också, och det är den: då herr Vennerström säger, att här har ordföranden begärt och tillerkänts 48 kronor per resdag, så är det ju så, att ordföranden har i sin specifikation, i den räkning, som ingivits till häradsrätten, begärt för 11 dagtraktamenten 20 kronor, utfört 220 kronor. — Tydligtvis har herr Vennerström stött sig på den tidning, som han nämnde. Det är ju självfallet, att då man går till andrahandskällor, som i spekulativt syfte ha intresse av att försöka framställa det hela i så dålig dager som möjligt, så råkar man själv illa ut. Vidare har det begärts för protokollsföring 10 kronor för varje protokoll i 134 mål, alltså 1,340 kronor, och det är detta som häradsrätten slagit ned på. Häradsrätten har så-

lunda, herr talman, i detta fall enligt mitt förmenande visat sig såsom en utomordentligt lämplig regulator enligt nu gällande bestämmelser, och detta visar att man här har undgått att betala mer än som varit skäligt. Detta exempel stöder sålunda icke den andra sidans uppfattning utan tvärtom.

Jag vill också tillägga, herr talman, att om man skall gå in för ett entreprenadsystem, som innebär att man skall anlita den som gör det billigast, d. v. s., om vi nu tillägna oss motionärens uppfattning, att det under alla förhållanden skall kosta 30 kronor per förrättningsdag, då är det likväl icke säkert, att vi icke äro inne på ett område, som måste verka ganska avskräckande. Ty det kan ju hända, att det gäller ett mål, där det kan bli ganska upprörande, om vi skola tänka oss denna kostnad av 30 kronor per ledamot plus rätten för ordföranden till ersättning för protokollskrivning, kallelser etc., och det å andra sidan kan vara fråga om ett mycket komplicerat och omfattande mål, som förorsakar mycket arbete och där sålunda kostnaderna rätteligen borde värdesättas mycket högre. Följden kommer att bli att måhända det lilla målet blir behörigen prövat, men att det stora målet, som är mycket viktigt, slarvar man ifrån sig, då man nämligen säger: vi ha icke så mycket betalt, att vi kunna göra det ordentligt.

Jag har icke funnit, herr talman, att någonting blivit anfört såsom bevis för att utskottets ståndpunkt icke är den riktiga. Snarare har det anförande, som här hållits av herr Vennerström, enligt min uppfattning styrkt riktigheten av utskottets mening, och jag vidhåller sålunda mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Vennerström: Herr talman! Jag erkänner de obotfärdigas förhinder. Jag kan ännu icke godkänna herr Petterssons i Hällbacken resonemang. Jag erkänner visserligen, att häradsrätten onekligen verkar som en regulator, när det gäller orimliga ersättningsanspråk och deras nedsättande. Men i varje fall står kvar, att om för förrättningsdag ordföranden erhåller 109 kronor, så är det enligt min tanke även efter en viss nedskrivning alldeles för stor ersättning. Jag vill icke gå in i någon tvist angående ersättningen för resdagarna. I mina handlingar står det 48 kronor för de verkliga resdagarna, i herr Petterssons i Hällbacken papper står det 20 kronor för de upptagna resdagarna. Jag vill, som sagt, i det fallet inte inlåta mig på någon tvist härvidlag, men jag vill säga, att även om man stannar vid häradsrättens domslut av 109 kronor per dag, så är det enligt min tanke en alldeles för hög ersättningssumma.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen, och jag vill säga, att jag icke velat med vad jag yttrat fastslå någon viss summa per dag, utan jag står på den ståndpunkten att jag vill förorda en utredning, så att man får tillfälle att närmare se på dessa saker och undersöka, huruvida man icke kan komma fram till en rimlig ordning härvidlag.

Herr Öberg: Herr talman! Med anledning av vad som sagts av min ärade länskantrat och som ger vid handen, att vi från vårt hemlän haft motsatta erfarenheter, föranlåtes jag erinra om att jag i mitt förra anförande kom med den uppgiften, att fall förekommit, då oskäligen arvoden debiterats. Med denna uppgift åsyftade jag bland annat fallet Forsmo-Hoting, vilket jag känner till. Men, mina herrar, vad som jag nu särskilt ville påminna om, innan herrarna gå att avgiva edra vota i denna fråga, är att det i varje fall kvarstår den möjlighet, som är inrymd i expropriationsförordningen genom därstädes meddelade bestämmelser om huru förfaras skall, då man vill ha oskäligen eller anmärkningsvärda debiteringar prövade av vederbörlig domstol. Den möjlighet, som sålunda föreligger, har gång efter annan befunnits praktiskt användbar.

Ang. ersättning till expropriationsnämnd.
(Forts.)

Ang. ersättning till expropriationsnämnd.
(Forts.)

Att medlet visat sig fullt tillförlitligt i det fall, varpå herr Vennerström stödde sig, framgår därav att häradsrätten väsentligen nedprutade anspråken. Men hänsyn till detta och andra liknande fall, i vilka missnöjda parter haft tillfälle att få sina ersättningsanspråk prövade av domstol, kan jag icke rubbas i min uppfattning om lämpligheten av ett bibehållande av de bestämmelser i expropriationsförordningen, som vi nu ha, och jag kan för den skull icke medgiva, att det finnes något behov av att skriva till Kungl. Maj:t i ämnet. Jag är därför besluten att i år vidbliva den åsikt, jag hade förra året.

Herr Vennerström: Jag vill bara till herr Öbergs anförande anmärka, att visserligen har häradsrätten nedsatt kostnadsbeloppet, men häradsrättens utslag är, enligt vad jag har mig bekant, överklagat, och alltså kan det mycket väl hända, att högsta instans kommer att fixera väsentligt högre summor än dem, till vilka häradsrätten kommit.

Sedan ber jag, för att icke de, som vilja, att någonting skall göras, skola splittras på olika yrkanden, att få återtaga min hemställan om bifall till reservationen och i stället yrka bifall till motionen. Det innebär ju i sak detsamma.

Herr Pettersson i Hällbacken: Herr talman! Jag förstår icke den sista talarens inpass här. Han sade, att häradsrätten visserligen prutat på beloppen, men att häradsrättens utslag överklagats. Det är ju i alla fall så, att domstol kommer att pröva behörigheten av dessa anspråk. Jag kan icke finna annat än att i detta fall prövningen blir så mycket omsorgsfullare, eftersom ju, sedan häradsrätten i första hand prövat skäligheten av de framställda ersättningsanspråken, samma prövning kommer att i andra hand företagas av vederbörande överrätt, som därvid tillika prövar skäligheten av de ersättningsbelopp, häradsrätten fastställt att utgå.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Osberg, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 85 ja och 94 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså med avslag å utskottets hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

§ 11.

Å föredragningslistan var vidare uppfört andra lagutskottets utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 178, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Törnkvist* i Karlskrona föreslagit, att riksdagen måtte vidtaga sådan ändring i lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område, att bland de två gode män, som skulle biträda lantmätare i sådan förrättning, som i 5 § omförmäldes, skulle finnas en representant för jordägarintresset och en representant för ensittarintresset.

Ang.
godemän för
bestämmande
av nyttjande-
rättshavares
rätt till inlösen
av visst
område.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtanet voro emellertid fogade reservationer:

av herrar *Luterkort* och *Johansson* i Sollefteå, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen med anledning av ovanberörda motion måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning, huruvida och på vad sätt sådan ändring i lagen den 18 juni 1925 om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område, som av motionären åsyftats, skulle kunna genomföras samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda; samt

av herrar *Magnusson* i Kalmar och *Pettersson* i Hällbacken.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Törnkvist* i Karlskrona: Herr talman! Jag skall be att till utskottets utlåtande få foga några reflexioner och ett yrkande.

Det är nog så, att den allmänna uppfattningen om ensittarlagen är den, att lagen motsvarat det behov, som genom densamma skulle tillgodoses. Såväl ensittare som jordägare ha känt sig belåtna med att man verkligen fått en form för tryggande av hemmen på ofri grund, en form, som i det stora hela kan anses vara tillfredsställande. Jag har i varje fall icke för min del hört något missnöje från något håll med denna lags principer, och jag kan ju uttala mig med en viss sakkännedom i frågan, eftersom det län, jag har äran representera, har de flesta ensittarna, relativt taget. Emellertid framgick det redan vid lagens behandling år 1925, att det mycket viktiga spörsmålet om formen för fastställande av priset på jorden var svårt att lösa och att det resultat, man kom fram till, egentligen kan sägas vara ett interregnum. Man stannade på en viss punkt för att avvakta verkningarna i fortsättningen av den valda formen. När andra lagutskottet år 1925 stannade vid att förrättningsmännen skulle utgöras av två jordägare och en lantmätare, påpekades ifrån vissa håll, att denna sammansättning torde komma att bli för ensidig: man riskerade att i denna hembetyggande lag få införda bestämmelser, som kunde medföra frestelse att använda ensittarlagen som medel för uppskrivning av jordpriserna. Det är klart, att, som saken då låg, var det svårt för vem det vara mände att kunna peka på praktiska exempel som gävo stöd åt en sådan farhåga. Farhågan kunde emellertid heller icke avvisas av andra lagutskottet såsom obefintlig. Men de svagheter, som då framdrogos av dem, som hyste fruktan för att bestämmelserna skulle medföra en uppskrivning av jordpriserna, förklarades avse så isolerade fall, att man icke på dem kunde bygga en bestämd uppfattning. Det gällde i stället att avvakta, huru lagen i tillämpningen komme att verka. Det

Ang.
godemän för
bestämmande
av nyttjande-
rätthavares
rätt till inlösen
av visst
område.
(Forts.)

är sålunda ur den synpunkten, att andra lagutskottet icke annat än temporärt intagit en ståndpunkt i denna fråga samt förklarar sig berett att granska och undersöka alla de skäl och bevis, som kunna framhållas för det otillfredsställande i den nuvarande ordningen, som jag har väckt min motion. Jag har trott mig finna, att när det med godemansinstitutet kan inträffa att lantmätaren överröstas av de två godemännen, så har man kommit vid sidan av vad jag trodde andra lagutskottet också för sin del vid frågans behandling år 1925 väntade av godemansinstitutet, nämligen att lantmätaren i de särskilda fallen praktiskt om också inte precis teoretiskt sett skulle komma att framträda såsom en slags rättvisans utskiftare eller kanske jag får använda uttrycket »förlikningsman». Då ett sådant resultat som det nyss angivna kan framkomma vid en prissättningsprocedur, så har jag trott mig däri finna en avvikelse i praxis från vad man väntade av godemansinstitutet. Det ligger också ganska nära till hands, att det icke kan vara tillfredsställande att ha två jordägare som förrättningsmän, då antalet förrättningsmän är fixerat till 3, bland vilka en lantmätare. Jag vill tillägga, att den erinran, som gjorts av utskottet om att besvär över förrättning kunna anföras hos vederbörande ägodelningsrätt — vilken erinran även tidigare framställts under diskussionen av denna fråga — icke är ägnad att göra något som helst intryck såsom argument för utskottets ståndpunkt, ty sammansättningen av ägodelningsrätten är ju praktiskt taget densamma som av det kollegium av en lantmätare och två godemän, vilket i första hand handlägger dessa ärenden. Om det över huvud taget finnes fog för tron att godemännen här utsättas för en frestelse, som de icke kunna övervinna, så träffar givetvis samma anklagelse ägodelningsrätten. Även om själva ägodelningsrättens sammansättning lämnar en högre garanti för en större pliktconcentration, så förefaller det mig, som om rättvisans handhavande faktiskt skedde på samma sätt genom förrättningsmännen som genom ägodelningsrätten. Och i det här fallet är det ju den verkliga och icke allenast den formella rättvisans intressen, vi skola tillgodose.

Jag har vidare, mina herrar, i den omständigheten, att förrättningsmännen kunna välja fullkomligt godtyckliga vägar för att fastställa priserna, funnit en fara för denna ensittarlag själv. Jag har talat både med jordbrukare och med lantmätare och alla äro de överens om att ensittarlagen i sin tillämpning icke får ledas in på sådana vägar, som man med fog kan säga leda till att lagen göres till ett instrument för uppskrivning av jordpriserna. Den saken äro vi ju faktiskt alla eniga om. Lagen skall uteslutande tjäna det sociala ändamålet att trygga den grund, på vilken det egna hemmet befinner sig, d. v. s. fullständiga hemmet, enär huset icke kan placeras i luften utan måste placeras på jorden och där bör få vila tryggt, så länge det äger bestånd. Sålunda föreligger, om man använder ensittarlagen för att uppskriva jordpriserna i en bygd, den risken att man därigenom förtrycker ensittarlagens tanke. Därom lär nog icke råda någon meningsskiljaktighet.

Nu kan det hända, det vill jag gärna medgiva, att farorna icke äro så stora, materiellt sätt, ty det har visat sig — och jag gläder mig personligen åt en sådan utveckling — att blotta lagens befintlighet har överflödiggjort mycket bekymmer. Blotta lagens befintlighet har gjort det möjligt för jordägare och tomtbesittare att antingen komma överens om att icke bry sig om att stycka jorden utan låta huset bli kvar ändå eller också — om man icke kan enas om en sådan överenskommelse till tryggande av husets framtida bestånd — frivilligt komma överens om ett köp. Men så mycket angelägnare synes det mig, att man i de fall, då hänvändelse skett till länsstyrelsen om igångsättande av det genom ensittarlagen reglerade lösningsförfarandet, kan med fog påstå, att man vid jordvärderingen icke handlar mot lagens anda. Den lantman, som är mån om sitt anseende, kan det icke särskilt glädja att se sig själv eller sina

kolleger utsatta för frestelsen att vid fastställande av ersättningsbeloppen avsevärt överskrida den prisnivå i jordbruksfastigheter, som vid tiden för beloppens fastställande äro rådande och därigenom få den misstanken på sig, att han sökt uppskrörta vederbörande. Som exempel vill jag nämna hurusom man för ett tomtområde, som för tretton år sedan arrenderats för en tid av 49 år, mot ett arrende av 25 kronor om året, bestämt en i förhållande till skulden av detta arrende oskäligt hög lösensumma under hänvisning till följande resonemang: Detta område tjänar visserligen nu blott som tomt för ensittarens hus, men ingenting hindrar, att området i ensittarens hand om några år förvandlas till spekulationsobjekt och uppdelas eller avstyckas till försäljning. Följaktligen måste vi fastställa ett ersättningsbelopp, som ligger nära det pris, som då kan påräknas för området i fråga. Man fastställer sålunda en köpesumma, som i förräntning kräver fyra gånger så stort belopp som den årliga arrendesumma, som 13 år tidigare fastställts att gälla för en tid av 49 år. När man kommer in på sådant, måste man anse, att man befinner sig, eller åtminstone håller på att komma in, på avvägar. Jag kan för min del icke finna annat, än att andra lagutskottet, när det även i år förklarar, att inga skäl finnas och inga exempel förebragts, som kunnat rubba utskottets uppfattning att man fortfarande och temporärt skall stanna där man står, att andra lagutskottet, säger jag, har alltför mycket skattat åt det temporära.

Jag är sålunda, herr talman, av den uppfattningen, att det är fog för att något göres på denna punkt. Jag har själv i klämman till min motion påpekat, att man skulle kunna sammansätta det kollegium, som har att pröva flertalet frågor vid inlösningsförfarandet, på det sättet, att man finge, förutom lantmätaren, en representant för jordägarintresset och en för ensittarintresset. Jag skall emellertid säga kammaren det, att jag är själv icke alldeles säker på, att detta är den riktiga lösningen, men jag måste ju ha ett yrkande i min motion. Jag vill, att det så klart och tydligt som möjligt skall komma fram att för mig är icke huvudsaken *hur* man kommer till rätta med detta spörsmål utan *att* man kommer till rätta med det. När jag har valt yrkandet att ensittarintresset skulle ha en representant, så är det uteslutande av följande skäl. När en ensittare anser, att priset på det område, som han skall lösa in, satts för högt och han för den skull kommer och klagar över att han blivit orätt behandlad, då gör han i regel följande slutresonemang: Tänk, om jag bara hade haft en representant för mina synpunkter bland gode männen, då hade mina synpunkter fått ventilerats i kollegiet! Hade jag haft fördelen att få mina synpunkter framförda av en representant med rösträtt i detta kollegium, så hade jag kunnat ställa upp mina synpunkter och krav mot den andra partens synpunkter och krav och därigenom kommit i en bättre ställning. Det var ett sådant vardagsresonemang, som jag anslöt mig till, när jag valde mitt yrkande.

Nu har man pekat på möjligheten för vederbörande att genom godemännen få sina synpunkter framförda. Men vi, som flera gånger i vår verksamhet på andra områden haft med likartade saker att göra, vi veta ju av egen erfarenhet, att det icke är detsamma att stå utanför en dörr och tala, innan de beslutande männen gå in och stänga dörren efter sig, som att själv få gå in genom dörren och lägga fram sina synpunkter inför en delegation, där man själv har säte och stämman. Det är denna erfarenhet, som föranlett mig att lägga fram detta yrkande i motionen, men jag är beredd att godkänna varje yrkande och varje resultat, till vilket man kommer, om det endast innebär, att man löser och knäcker den kärnfråga, som jag här i all enkelhet tillåtit mig peka på.

Från denna allmänna synpunkt har jag, herr talman, kommit fram till, att vi icke böra förhastna oss utan undersöka frågan, och därför böra vi be Kungl. Maj:t att titta litet på saken. Det finnes så mycket större skäl härtill, som andra lagutskottet både 1925 och 1927, såvitt av handlingarna frångår, gan-

*Ang.
godemän för
bestämmande
av nyttjande-
rättshavares
rätt till inlösen
av visst
område.
(Forts.)*

Ang.
godemän för
bestämmande
av nyttjande-
rättshavares
rätt till inlösen
av visst
område.
(Forts.)

ska tydligt själv erkänt, att den nuvarande ordningen är otillfredsställande. Under sådana förhållanden hoppas jag, att andra lagutskottet skall finna, att det är mycket befogat att göra en undersökning.

Jag skall tillåta mig, herr talman, att yrka bifall till den kläm, som är vidfogad herrar Luterkorts och Johanssons i Sollefteå reservation. Jag vill icke yrka bifall till motiveringen utan endast till klämmen. Jag gör detta yrkande i fullt medvetande om att första kammaren kommer att gå på utskottets förslag, men jag har den förhoppningen, att om andra kammaren biträder mitt yrkande, så kan frågan komma under regeringens beprövande och bli granskad såsom jag önskar att den måtte bli, så att man kan komma till rätta med detta spörsmål. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka att riksdagen med anledning av min motion måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning, huruvida och på vad sätt sådan ändring i lagen den 18 juni 1925 om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område, som i motionen åsyftats, må kunna genomföras samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Herr **Magnusson** i Skövde: Ja, herr talman, jag skall icke trötta kammaren med något längre anförande utan endast be att i anledning av de farhågor, som motionären här uttalade om att ensittarlagen i dess nuvarande tillämpning möjligtvis skulle på något sätt skruva upp jordvärdena, få säga, att dylika farhågor äro alldeles obefogade. Den omständigheten, att en tomt eller ett mindre område säljes till en ensittare för ett pris, som enligt vissa grunder kan vara högre än genomsnittet av jordvärdena på orten, inverkar icke på ringaste vis på de övriga jordvärdena. Jag vill också tillägga, att prisen på sådana här tomter givetvis måste beräknas efter delvis andra grunder. Då herr Törnkvist här har framdragit ett exempel, som utvisade, att man kommit fram till ett sådant jordvärde, att räntan på den nedlagda löseskillingen uppgick till fyra gånger det för 30 år sedan bestämda arrendevärdet, så torde man därav icke utan vidare kunna draga den slutsatsen, att jordvärdet skulle vara för högt, ty dels har jordvärdena och jordräntan stigit sedan den tiden, och dels har penningvärdet sjunkit. Jag tror alltså icke, att man bör betrakta ett sådant exempel såsom något avskräckande.

Jag vill även säga motionären, att andra lagutskottet icke gått till frågans prövning med någon förutfattad mening eller någon sorts ovilja mot att göra något. Vi ha både denna och förra gången, då frågan var före, mycket noga prövat, huruvida det institut, som skall bestämma värdena och avgöra om inlösen får äga rum av sådana här ensittarlägenheter, är väl sammansatt. Vi voro kanske mera tveksamma på ett tidigare stadium än vi äro nu, ty den erfarenhet på detta område, som under de gångna åren vunnits, har sagt oss att den nuvarande anordningen är i stort sett ganska tillfredsställande, och det torde nog möta rätt stora svårigheter att få en annan anordning, som verkar mera tillfredsställande för vare sig ena eller andra parten. En utväg sådan som motionären föreslagit — han har nu visserligen frångått sitt förslag, men utskottet hade ju att taga under omprövning hans förslag, att nämnden skulle vara sammansatt av en representant för jordägarintresset och en för ensittarintresset jämte lantmätaren — en sådan utväg skulle ju i de allra flesta fallen verka så, att parterna, jordägarparten såväl som ensittareparten, skulle komma att stå direkt stora varandra, och under sådana förhållanden kommer ju lantmätaren att bli skiljedomare, en ställning, som icke vore vare sig riktig eller vidare lämplig eller till nytta för någondera parten.

Jag vill också erinra om, att utskottet införskaffade upplysningar från många håll, bland annat från de tjänstemän inom respektive länsstyrelser, som hand-

lägga de med ensittarlagen sammanhängande ärendena, och de upplysningar vi fingo, vittnade samtliga om, att den nuvarande anordningen fungerade väl och likaså, att de ersättningar, som utdömts i alla kända fall, varit sådana, att ensittarna själva förklarade, att de icke hade något att erinra mot ersättningen; i ganska många fall hade ensittarna t. o. m. förklarat, att de själva varit beredda på att få betala mera än den utdömda ersättningen.

Under sådana förhållanden har det syns oss inom utskottsmajoriteten, att något skäl till frångående av nuvarande anordning icke förefinnes och att det således skulle innebära en onödig omgång att nu skriva till Kungl. Maj:t, en åtgärd, som utskottet för sin del icke varit hågad att gå med på. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Jag vill säga både den senaste ärade talaren och utskottets ledamöter i övrigt, att jag är en ganska foglig man, och även om jag icke vill att vi utan vidare skola avslå motionen, så har jag dock tilltalats av utskottets sätt att behandla frågan. Jag vet, att utskottet lagt ned all möjlig omsorg för att kunna finna en grund för ett positivt beslut i motionens anda och jag har således icke ett ögonblick vänt mig mot utskottet, ehuru jag med kännedom om utskottets synpunkter måhända väntat, att utskottet skulle tillstyrka en skrivelse till Kungl. Maj:t i frågan. Men nu har ju utskottet ställt sig på samma ståndpunkt som 1925, nämligen att man skulle avvakta en fylligare bevisning än hittills presterats för att den nuvarande anordningen verkar så otillfredsställande som jag i motionen har framhållit. Jag har fattat utskottets ståndpunkt på det sättet, att utskottet förklarat sig berett att undersöka det material, som kunde ådagalägga det otillfredsställande i nuvarande anordning. Såvitt jag förstår finnes det icke anledning till något egentligt missförstånd på den punkten.

Jag vill, utöver vad jag redan sagt, göra ett par randanmärkningar. Jag skulle själv vara glad, om mina farhågor voro ogrundade. Jag har den rent principiella uppfattningen i fråga om ensittarlagen, att ju färre inlösningsakter vi få, desto bättre. Jag anser således lagens stora styrka ligga däri att den överflödiggör sönderstyckning av jorden, men samtidigt tryggar hemmet. Jag vill icke befordra en sådan lösning av ensittarfrågan, där man drager ut en kil här och en kil där i ett hemman, med påföljd att när vi kommit en tid framåt, en 20, 30 år, så finnas kanske här och var i hemmanet sådana där »småpinnar», som icke ha någon ägare. Detta är som sagt min principiella uppfattning av spörsmålet. Men på samma gång vill jag framhålla, att när inlösningsförfarandet nödvändigt måste tillgripas, så bör det fungera på ett för alla parter tillfredsställande sätt, detta gör det icke nu, det har jag belägg för. Jag har erfarenhet om den saken, ty Blekinge län är ju vårt förnämsta ensittarelän med största antalet ensittare.

Jag vet icke, om jag hörde fel, när den siste ärade talaren yttrade sig. Jag hade nämnt en siffra rörande ett arrendekontrakt i mitt förra anförande, det var siffran 13. Jag hörde icke riktigt, men jag tyckte, att herr Magnusson i Skövde i sitt anförande sade 30. Skulle så vara fallet, ber jag få påpeka, att det skall vara 13; det är 13 år sedan kontraktet undertecknades, alltså 1914, och det gjordes upp för 49 år. Förhållandena 1914 torde få anses tämligen likvärdiga med förhållandena 1927 i detta avseende, och detta förändrar ju den bild, som herr Magnusson i Skövde i sitt anförande gav åt detta fall.

Jag har icke avsett att skapa ett sådant institut, där parterna skulle komma i något slags motsatsförhållande till varandra. Med kännedom om jordägarernas och ensittarnas förhållande till varandra i allmänhet, tror jag icke det skulle behöva befaras några motsättningar i denna godemansnämnd, om man satte ihop en representant för ensittareintresset och en för jordägareintresset.

*Ang.
godemän för
bestämmande
av nyttjande-
rättshavares
rätt till inlösen
av visst
område.
(Forts.)*

Ang.
godemän för
bestämmande
av nyttjande-
rättshavares
rätt till inlösen
av visst
område.
(Forts.)

Skiljaktigheterna kunna i regel icke bli så stora, att det kan framkalla några missförstånd. Jag ser en sådan anordnings värde förnämligast däruti, att man nödgas inom detta institut diskutera även ensittarnas synpunkter och sålunda få de olika intressen, som det gäller att om möjligt söka ena, ställda mot varandra och avvägda uti detta institut. Det är där jag ser förslagets styrka, och när jag valt den formen för mitt yrkande, som jag gjort, så har detta skett från de utgångspunkter jag nu pekat på och i mitt förra anförande an- fört.

Herr talman, jag anser att det föreligger skäl för att frågan tages upp till granskning, och jag vill vädja till de här närvarande kammarledamöterna. Även till ledamöterna i utskottet, att biträda yrkandet om att frågan får gå till Kungl. Maj:t för att undersökas.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till det av herr Törnkvist i Karlskrona under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Törnkvist i Karlskrona begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det av herr Törnkvist i Karlskrona under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 12.

Herr statsrådet *Hellström* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 190, med förslag till allmänt resereglemente; och nr 193, med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 12 och 17 i förordningen om frihamn den 15 november 1907 (nr 117).

Dessa propositioner bordlades.

§ 13.

Ang.
viss rätt till
expropriation
för
allmän vägs
underhåll.

Till behandling upptogs nu andra lagutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion om beredande åt väghållningsdistrikt av viss rätt till expropriation för allmän vägs underhåll.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 8, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Pettersson* i Hällbacken föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag, på vad sätt och i vad mån väghållningsdistrikt skulle äga rätt att

för allmän vägs underhåll exproprierade erforderliga stenbrott, sand-, grus- eller pinnmotag jämte behövliga upplagsplatser.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar *Luterkort*, *Olovson* i Västerås och *Pettersson* i Hällbacken, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag på vad sätt och i vad mån väghållningsdistrikt skulle äga rätt att för allmän vägs underhåll förvärva erforderliga stenbrott, sand-, grus- eller pinnmotag jämte behövliga upplagsplatser.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr Pettersson i Hällbacken: Herr talman! Jag har tillåtit mig att väcka en motion i detta ämne och skall därför be att få yttra några ord i anledning av utskottets utlåtande. När jag väckte denna motion, förespeglades det mig kanske, att det fanns utsikter att få en liten jämkning i gällande bestämmelser på detta område, så att man därigenom kunde få en del önskemål tillgodosedda. Men om jag gjort mig några illusioner om att utskottet skulle vilja biträda ett förslag, som jag för min del tycker är lämpligt och bra, så har utskottet sört för att illusionerna krossats. Jag ser att det finnes en och annan här, som nickar med huvudet, och tycker kanske det är riktigt, att det går på det sättet. Det må vara, men jag ber att få erinra om, att detta är ett ämne av den beskaffenhet, att man, innan man verkligen tager ställning till detsamma, bör noga undersöka, varom saken egentligen rör sig.

Enligt den nu gällande väglagen har man ju, herr talman, vissa rättigheter, när det gäller att förvärva väglagningsmaterial för vägarnas underhåll. Sålunda har man i 33 §, tredje stycket, en bestämmelse, som man tycker borde vara tillämplig just för sådana här tillfällen, då det gäller att anskaffa väglagningsmaterial. Detta lagrum har emellertid icke någon egentlig praktisk betydelse, utom för det fall att man har mycket medgörliga parter att göra med, som äga gruset. Men är det så, att en part har t. ex. grus — jag nämner grus såsom varande det vanligaste väglagningsämnet — och han icke vill släppa gruset annat än för högt pris, så har 33 § synnerligen liten praktisk betydelse. De erfarenheter, vi gjort i det vägdistrikt jag tillhör, ha sagt oss, att det är synnerligen hög tid, att det blir en lagändring i detta hänseende.

När jag väckte min motion, torde det redan ha gjorts framställningar flera gånger till Kungl. Maj:t från vägdistrikt, som önskade veta, huruvida det icke vore möjligt att förvärva grustag genom expropriation, men det torde ha visat sig utomordentligt svårt att få ett uttömmande svar på den frågan. Då nu utskottet i sitt utlåtande bland annat sagt, att 1917 års lag om expropriation icke utgör hinder att exproprierade väglagningsmaterial, så kan det måhända vara lämpligt att erinra om vad som förekommit i denna fråga.

Det torde vara flera av lantmännen i denna kammare, som från den tid, de hade underhållsskyldighet in natura, erinra sig, att det i deras ungdom icke var ovanligt, att man fick taga grus gratis. I 1734 års lag står det klart och tydligt i byggningsbalken, att för grus och sand, som toges till allmän vägs underhåll, är man icke ersättningsskyldig. Sedermera har man gått in för att värdera väglagningsämnena och åsätta dem visst pris. Tidigare, då underhållet huvudsakligen bedrevs in natura, var frågan icke så aktuell, ty då fingo naturaväghållarna själva bestå material för underhållet, men nu sedan distriktet i det stora hela övertagit underhållet, är det ju dessa det åligger

*Ang.
viss rätt till
expropriation
för
allmän vägs
underhåll.
(Forts.)*

Ang.
viss rätt till
expropriation
för
allmän vägs
underhåll.
(Forts.)

att anskaffa väglagningsmaterial. Det är då av mycket stor betydelse, att man har tillgång till rikligt och gott grus till rimliga priser, såväl för de skattedragande i distriktet som också för vägarnas vidmakthållande. Som jag nämnade, är det inte ovanligt, jag har egen erfarenhet därom, att exempelvis en ägare av låt oss säga ett grustag, så beläget, att det huvudsakligen lämpar sig för vägunderhållet, att en sådan ägare begär så mycket för gruset, att distriktet knappast har råd att förvärva grus därifrån. Det är för sådana eventualiteter som det ifrågasatts att få anlita expropriationsförfarandet. — Jag vill i det sammanhanget säga, att jag icke anser, att ett dylikt förfarande skall tillämpas i andra fall än då andra vägar visa sig icke framkomliga. Men har man möjlighet till expropriation, så kan man också därigenom utöva press på en omöjlig part, om han ej vill göra upp i godo till skäligt pris.

Nu säges det här, att 33 § möjliggör för distriktet att på ett lämpligt och billigt sätt förvärva grus. Jag tror, att de erfarenheter, som gjorts överallt, där man verkligen haft motsträviga parter att göra med, ådagalagt, att den vägen icke är framkomlig. Utskottets motivering för att man skulle kunna använda expropriationsvägen för att expropriera grustag står dock i visst motsatsförhållande till de fall, där man haft tillfälle att pröva saken. Jag vill erinra om, att Svartlösa härads väghållningsdistrikt år 1924 anhöll hos Kungl. Maj:t om tillstånd att genom expropriation förvärva ett grustag i en kommun i Stockholms län. Ärendet gick på remiss till länsstyrelsen, som i sitt utlåtande bland annat anförde följande. Enligt 1 § lagen den 12 maj 1917 om expropriation kunde visserligen fastighet tagas i anspråk genom expropriation för anläggning av allmän väg, men där nämndes icke något, som häntydde på, att förhållandet skulle vara detsamma, då det gällde anskaffande av väglagningsämne. Ärendet gick sedan till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, där nuvarande chefen för kommunikationsdepartementet då var chef, och styrelsen förmenade på samma skäl som länsstyrelsen i Stockholms län, att expropriationslagen icke var tillämplig. Ärendet fortsatte sedan till justitiekanslersämbetet för att man skulle få en grundlig prövning av fallet och där svarades det, att ämbetet icke kunde tillstyrka den gjorda framställningen, då 33 § ger möjlighet för vederbörande väghållningsdistrikt att förvärva grus. Kungl. Maj:t, som slutligen tog ställning till frågan, avslög följaktligen framställningen.

Detta, mina herrar, är det enda fall, som kommit före hos Kungl. Maj:t, och efter den utgång, som denna framställning fick, har det blivit en allmän uppfattning bland vägdistriktet, att det är meningslöst att ordna med kartor och protokoll och sådant för expropriation och sedan få avslag på alltsammans hos Kungl. Maj:t. Många fall kunna påvisas, där abnormt höga gruspriser väsentligt fördyrat vägunderhållet.

Jag skall tillägga en annan sak, och det är, att riksdagen själv gått in för att uppmuntra vägdistriktet att övertaga underhållet genom att låta sådana distrikt, som gjort detta, komma i åtnjutande av särskilt underhållsbidrag av bilskattemedlen. Men i och med vägunderhållets övertagande har man i regel svårt att få grus till skäligt pris. De gamla grustagen, som förut stodo till förfogande för de enskilda väghållarna, äro nu stängda. Erfarenheterna kunna ju vara olika i olika landsändar, men jag kan vittna om, att det finnes platser, där en enda jordägare har ett fullständigt dominerande inflytande på väglagningsmaterial på milslånga sträckor. Han har rikligt med grus, som han icke utnyttjar på annat sätt än genom att sälja det till vägunderhåll för sådana priser, att vägarna i dessa i många fall skogstrakter bli dyrare än i de centrala delarna av orten. Att med hjälp av 33 § i väglagen vinna någon rättelse härutinnan, drager man sig för, ty det leder icke till önskat resultat.

Jag kan för min del, herr talman, icke finna annat än att det med den oklarhet, som råder i fråga om tillämpningen av expropriationslagens bestämmelser, vore på sin plats, att riksdagen tillstyrkte utredning härvidlag, och jag ber därför att få yrka bifall till den av herr Luterkort avgivna reservationen.

*Ang.
viss rätt till
expropriation
för
allmän vägs
underhåll.
(Forts.)*

Under detta yttrande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Öberg: Herr talman! Vad som för oss i detta fall liksom i så många andra bör vara avgörande är om här föreligger ett verkligt behov av att få de ändringar i expropriationslagen, som motionären kräver. I utskottet ha vi, må jag säga, omsorgsfullt undersökt, huruvida det föreligger något behov av sådana ändringar, som motionären ifrågasätter, eller icke. Då jag för min del ställdes inför detta spörsmål, har jag låtit mig angeläget vara att härom spörja en hel del av kammarens ledamöter, som kunna sägas vara väl förfarna på ifrågavarande område, och som besitta den erfarenhet om detta spörsmål, som är nödvändig för att kunna avgiva en rättvis utsaga. Jag har sport dem, som äro från södra, mellersta och norra Sverige och alla ha liksom med en mun förklarat, att den åtgärden, som motionären i detta fall ifrågasätter, skulle innebära, att man tillerkände vederbörande väghållningsdistrikts vägstyrelse rätt till större våld än nöden kräver. Därmed har man velat uttala och fastslå att något påtagligt behov av förändringar härutinnan icke förefinnes, och när man har fått ett sådant svar ifrån bygderna, är det givet, att man blir tveksam. Ja, man blir icke ens tveksam, man blir tvärtom ganska bestämd i den uppfattningen, att det icke är nödvändigt att vidtaga de ändringar, som motionären påkallat. De rättslärde, om jag så får kalla de juridiskt bildade, som finnas i utskottet, hava med en mun förklarat, att expropriationslagen, såsom den nu är skriven, kan tillämpas, när det gäller att expropriera grustag, och då den i § 33 i lagen om väghållningsbesvärets utgörande på landet anvisade anordningen icke prövas vara tillfyllest. Då så är förhållandet vill det synas, som om motionären kunnat lugna sig. Därest man icke kan överenskomma med vederbörande på frivillighetens väg, tror jag dock, att om man nu utnyttjar den anvisning, som väglagen angiver, man i de allra flesta fall skall kunna reglera förhållandena till det bästa. Om jag får i all blygsamhet åberopa den erfarenhet härom, som jag själv äger från min hembygd, måste jag säga, att jag med bästa vilja icke kan erinra mig något sådant fall, där man behövt tillgripa expropriationslagen.

Man får icke enligt min uppfattning taga det där fallet rörande Svartlösa väghållningsskyldigas distrikt, som motionären anförde, till intäkt för den meningen, att expropriationslagen icke skulle kunna användas, då behov föreligger att bereda möjligheter till grustäcker. Kungl. Maj:ts beslut beträffande Svartlösafallet skall, förklarades i utskottet, tolkas i den inskränkta meningen, att Kungl. Maj:t i detta speciella fall icke fann skäl att bifalla ansökan om expropriation, då det icke hade visat sig föreligga sådana omständigheter, som kunde betinga ett bifall, och härigenom har man velat förklara, att man, där så verkligen är av behovet påkallat, icke betagits möjligheten eller rättigheten att i sista hand få utnyttja expropriationslagen.

När jag, herr talman, efter den, jag vill säga, omsorgsfulla granskning, som utskottet företagit i denna fråga och efter de rådplägingar, som jag har haft med en del förfarna män av denna kammare, kommit till den uppfattningen — och denna uppfattning delas av alla de ledamöter, som jag rådplägat med i denna fråga — att de ändringar, som motionären här påkallat, icke äro behöfliga, anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang.
viss rätt till
expropriation
för
allmän vägs
underhåll.
(Forts.)

Herr **Ödström**: Herr talman! När man hörde motionärens redogörelse för denna fråga, fick man ju den uppfattningen, att han varit i ett ovanligt svårt trångmål, ty vad han relaterade vittnade ju i hög grad om de svårigheter härutinnan, som han har haft att dragas med i hembygden, och då förstår man ju så väl, att han i möjligaste mån försöker att rätta till dem. Jag kan emellertid icke neka till, att jag tycker, att hans klockarkärlek till expropriation i detta fall nog är onödig. Visserligen är han i sin hemtrakt expropriationsnämndens ordförande, men då borde han väl icke vara färdig att exproprieras med det samma. Nu har han förklarat, att det nästan är alldeles omöjligt att få grus till hyggliga priser. Jag har av de av kammarens ledamöter, som ha varit dels ordförande och dels ledamöter av vägstyrelserna, gjort mig underrättad om hur förhållandena äro på deras orter och i intet fall har någon förklarat, att det varit svårt att skaffa grus. Nu är jag den förste att erkänna, att dessa män kanske icke äro samma auktoriteter som motionären, men någon smula tilltro får man väl ändå ha till dem.

Jag är övertygad om, att om vederbörande vägstyrelsens ordförande lite var i bygderna, där det finnes grus att köpa, på ett lämpligt sätt försökte behandla dessa grusförsäljare, skulle ingen avstå från att sälja grus. Den uppfattningen har åtminstone jag, då det gäller sådana här frågor.

Nu har motionären åberopat det s. k. Svartlösafallet i Stockholmstrakten. Ja, bevars, men det är icke ett fall att stödja sig på när det gäller denna sak, ty § 33 i väglagen gäller nog fortfarande, så att någon särslagstiftning i detta fall kan jag icke tro att det behöves. Det är möjligt, att motionären behöver en särslagstiftning, men därom vill jag icke yttra mig, men landet i dess helhet tror jag icke behöver någon lagstiftning i detta fall. Det går ju i regel så lätt att göra upp med personer, som ha grus att sälja, och i regel är belägenheten av grusbackarna sådan, att de icke ha någon större betydelse i ena eller andra avseendet och inkomsterna på grusförsäljning utgör nog den enda direkta inkomst, som vederbörande ha av sina grustag. Jag har, som sagt, icke kunnat taga reda på ett enda speciellt fall, där man har ställt sig absolut avvisande mot grusförsäljning. Visserligen har man kanske ibland gjort gällande ett mer eller mindre högt pris, men det är ju mänskligt och förlåtligt att den som vill sälja också vill ha betalt. Men jag kan icke förstå, att man, som man här föreslagit, bör ingripa med särslagstiftning.

Nu tror jag, att vi alla kunna komma överens om att det icke skulle bli bättre om vi ginge in för denna lagstiftning, som jag hoppas andra kammaren icke går med på, och då man har tillgång på väglagningsmaterial, tror jag att ett sådant våld som detta är ett ingrepp, som icke bör i onödan tillgripas. Om man nu har så svåra grannar att tagas med, som motionären tycks ha, förstår jag såväl, att motionären tycker, att det kunde vara roligt att få en lag, som gör det möjligt för honom att säga: Nu lilla gubbe är du fast, nu är det jag, som bestämmer. Men jag tror, att vi få draga oss litet, innan vi gå med på någonting sådant tills det bevisas, att det här föreligger ett allmänt behov av ändring.

Tager man reda på, hur det förhåller sig härmed, och vill man tillmäta vitsord åt vad som har sagts av ledamöterna i olika vägstyrelser, förefaller det mig dock ganska egendomligt att, under det att det på åtskilliga ställen icke möter några svårigheter i denna vägen, det åter skulle vara så ovanligt svårt på en del andra ställen. Jag har gjort mig underkunnig om hur förhållandena äro i det län, som jag representerar och härstammar ifrån. Man har där icke i något fall mött svårigheter av denna art. Väl kan det ha varit så, att man har begärt olika och rätt höga priser å grus, men där ha vederbörande funnit sig i de höga priserna, ty att priserna ha ställt sig mer eller mindre dyra ha nog berott på dels beskaffenheten av väglagningsämnen och dels grustagens

belägenhet. Då motionären talade om oskäligen priser, så vill jag säga, att det som kan vara oskäligt på en trakt, kan vara skäligt på en annan. Jag har hört en vägstyrelseordförande nämna, att han köpt grus för 10, 15 och 20 öre per kubikmeter, vilket motsvarar ett stort parlass. Och ingen människa kan väl säga, att det är dyrt, men sådana priser förekomma nog inte heller på många ställen. I närheten av Örebro utgör priset för närvarande omkring 2 kronor per kubikmeter eller stort parlass. Så olika kan det vara.

Jag finner som sagt, att utskottet här gått den rätta vägen, och jag vill meddela, att vi inom utskottet försökt taga reda på, om och varest en sådan här lagstiftning skulle behövas, men vi ha inte lyckats finna, att det någonstades skulle kunna sägas vara fallet. Då det sålunda enligt mitt förmenande icke finnes några bärande skäl för ett bifall till motionärens framställning, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Pettersson** i Hällbacken: Herr förste vice talman! Jag måste vända mig mot den siste ärade talaren, ehuru han gick in på saker, som strängt taget inte höra hit. Han nämnde bl. a., att motionären varit expropriationsnämndsordförande, och ville insinuera, att det var därför motionären ville ha denna lagstiftning. Men han glömde att säga, att jag framhållit, att det alltid är bäst utan expropriation. För min del vill jag inte insinuera eller på något sätt påstå att orsaken till att herr Ödström inte vill vara med om någon utvidgning av expropriationslagstiftningen på detta område, är den, att han är en av de största grusägarna i sin hemtrakt.

Det har bestritts både av herr Öberg och av herr Ödström, att något behov av den föreslagna lagstiftningen skulle föreligga. Jag vill då nämna, att, utan att jag frågat om saken, ha till mig kommit kammarledamöter, även sådana tillhörande herr Öbergs parti och sådana som själva äro vägstyrelseordförande, och sagt, att det är oundgängligen nödvändigt, att någonting blir åtgjort. Intill min hemort har jag fyra olika väghållningsdistrikt, och därifrån har man hört sig för om expropriationsvägen kunde tilllitas men efter det relaterade Svartlösafallet avstått att göra något i dessa saker och därför har nu detta förslag kommit motionsledes här i riksdagen. Att de, som ha mycket grus att sälja, äro ängsliga för den påkallade lagstiftningen förstår man. Men å andra sidan är det samhällets och statsmakternas skyldighet att tillse, att vederbörande ej äga rätt att taga mer än måttligt för sig även om det gäller väglagningsmaterial.

Herr Öberg gör gällande, att 33 § i väglagen först skall komma i tillämpning. Ja, det är så herrarna vilja ha det. Men jag vill be er att tala med vägmän från olika delar av landet. Dessa vilja sannerligen inte tillråda ett anlåtande av 33 § väglagen. Jag tror, att herr Öberg kommer att bli tillräckligt gammal för att ändra uppfattning i fråga om 33 § väglagen. Det kommer nog att visa sig, att den paragrafen inte går att lita till. Herrarna, som resonera så, att den paragrafen är tillfyllest, äro fullständigt främmande för, hur saken faktiskt ligger till. Det är därför utskottet kan säga, att 33 § väglagen skall hjälpa. Jag har många gånger önskat — jag skall dock inte nämna några namn — att man fått taga vederbörande på pulsen och säga, att vi expropriera det här. Ty min övertygelse är den, att då först har man kunnat göra upp i godo.

Vidare är det en annan sak i detta sammanhang, som man också bör tänka på. I och med att det allmänna övertagit vägunderhållet, är det ju också nödvändigt, att man har tillgång till upplagsplatser för grus. Jag vet inte, hur

Ang.
viss rätt till
expropriation
för
allmän vägs
underhåll.
(Forts.)

Ang.
viss rätt till
expropriation
för
allmän vägs
underhåll.
(Forts.)

herrarna ha det ordnat i sina distrikt, om ni kunna ha grus liggande på vägen eller nära intill, och bara behöva köra ut det några kilometer undan för undan. Vi ha den erfarenheten, att grustagen ligga så åtskilda, att man under vintern får köra ut det och lägga upp det på upplagsplatser. Men sådana kan man med gällande lagstiftning inte komma över mot jordägarens bestridande. Därvidlag kommer man ingen vart med hjälp av 33 § väglagen. Jag antar att herr Öberg och herr Ödström, som här försvara utskottets utlåtande, äro villiga att försvara det också. Vad vilja ni, att vägstyrelsen skall göra i det fallet. Där får vägstyrelsen utan vidare betala, vad vederbörande begära, för att få lov att lägga upp grus. Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr Lindmark: Herr talman! Det kan icke förnekas, att herr Pettersson i Hällbacken kan ha rätt, när han säger, att i vissa fall svårighet kan föreligga att träffa uppgörelse med markägaren om rätt att taga grus. Men i regel inskränker sig denna svårighet till att gälla överenskommelse om priset. Nu synes det mig, att man måste ge fastighetsägaren rätt att få skäligen betalt för sitt grus, i synnerhet om den skog, som växer på området, är förstklassig och i högsta växtkraft, vilket i regel är fallet, då det gäller god grusförekommst. Tar en vägstyrelse nödig hänsyn därtill och ger en mot skadan svarande ersättning, så tror jag, att svårigheten att överenskomma med markägaren är ganska liten. Men i fall det skulle visa sig vara verkligt stora svårigheter att överenskomma, så ger ju redan gällande väglag anvisning om hur man skall gå tillväga för att lösa svårigheterna, i det att 33 § väglagen ju innehåller bestämmelser i sådant avseende. För min del har jag försökt mig på ganska många sådana här uppgörelser, och jag har den erfarenheten, att i regel enbart en hänvisning till 33 § väglagen är tillräcklig för att göra vederbörande markägare villiga att överenskomma. Vi pläga också samtidigt erinra om att den kostnad, som åsamkas väghållningdistriktet genom att kalla på häradsnämnden, skall betalas av skattebetalarna själva, och då tycka vederbörande, att det är ganska onödigt att ge sig in på en sådan procedur, och låta tala vid sig. Är man då beredd att betala ett skäligen pris, så kommer man i regel till ett gott resultat. Skulle emellertid så vara, att praktiskt förfarna män inte kunna komma till ett nöjaktigt resultat med tillämpning av 33 § väglagen, så står ju möjlighet öppen att tillämpa expropriationslagens 1 § något av momenten 2, 4 eller 6. Men innan man går på den linjen och sålunda begär expropriationsförfarande, måste det dock hava konstaterats, att man icke kommer till något resultat med tillämpning av 33 § väglagen. Visar det sig emellertid absolut nödvändigt att begagna sig av expropriationsförfarande för att komma till en lösning, så synes den åberopade paragrafen i expropriationslagen ge möjlighet och rättighet till expropriation. En sådan auktoritet som justitiekanslern har också hänvisat just till dessa vägar. Han har understrukt det riktiga och möjliga i att begagna sig av 33 § väglagen, och beträffande frågan om expropriation säger han, att sådan näppeligen kan anses nödig, »åtminstone icke förr än sist nämnda väg» — d. v. s. tillämpning av 33 § väglagen — »visas vara icke framkomlig. Men icke ens något påstående därom föreligger i remitterade ärendet.» Justitiekanslerns mening är sålunda, att man först och främst skall begagna 33 § väglagen, och han menar, att i de allra flesta fall denna paragraf är tillräcklig för möjliggörande av en rimlig lösning. Men skulle det likväl visa sig, att man med denna paragraf icke kommer till önskat resultat, så står enligt justitiekanslerns uppfattning möjlighet redan nu öppen att begagna expropriationsförfarande. Inför sådana faktiska förhållanden föreligger ju icke något verkligt behov att gå motionären här till mötes.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Gardell i Gans: Herr talman! Motionären har velat göra gällande, att enligt nuvarande lagstiftning expropriation i intet fall skulle kunna förekomma på här ifrågavarande område. Denna mening får dock icke stöd av justitiekanslerns utlåtande i det åberopade Svartlösa-fallet. Ty justitiekanslern har där framhållit, att 1917 års expropriationslag icke medger expropriation för något som helst ändamål, med mindre denna väg prövas nödig för ändamålets vinnande. Och expropriation kan väl, säger justitiekanslern, näppeligen anses nödig, där annan gällande lag medger ändamålets vinnande på en helt annan väg. Med det sistnämnda avses ju väglagens 33 §, och det är givet, att vägstyrelserna böra ha tämligen lätt att med hänvisning till detta lagstadgande komma till rätta med jordägarna, när det gäller att köpa grus. Det bästa är också utan tvivel, att frivilliga överenskommelser om att få tillgång till grustag komma till stånd. Skulle det bli fastställt, att expropriation utan vidare får tillgripas, är det att befara, att vägstyrelserna taga i anspråk de närmast liggande grustagen, vilket i många fall kunde bli till stort obehag för jordägaren, som därigenom kunde få ett grustag alldeles invid sin trädgård eller var som helst. Men om det i något fall visar sig omöjligt att på frivillighetens väg komma till en överenskommelse, kan redan nu expropriation komma till stånd. Jag kan därför icke se, att det finns något skäl att bifalla motionen. Det har inom utskottet yppats, att det knappast någonstades i hela Sverige visat sig svårt för vägstyrelserna att få grus på frivillighetens väg. Det skulle då möjligen vara i Dalarna. Men jag kan inte tro att vi skola behöva stifta särskilda lagar för Dalarna. Om en utvidgad expropriationslagstiftning på detta område skulle komma till stånd och en vägstyrelse sedan skulle exproprieras ett grustag med ett ur jordägarens synpunkt olämpligt läge, så skulle grustaget, sedan det blivit uttömt, kunna bli till stort obehag för jordägaren.

Jag skall nu, herr talman, icke längre uppehålla tiden utan ber endast att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ödström: Herr talman! Jag måste be att få rätta ett par missuppfattningar, som kommit till synes i debatten.

Motionären vill göra gällande, att jag skulle vara en grusägare, som tar oskäligt betalt för grus. Det är alldeles fel. I de grusaffärer, som jag inlåtit mig på, bestämdes priserna för 15 år sedan. Så det kan inte vara så farligt med den saken. Vidare vill jag säga, att det förefaller egendomligt, att det skall vara så svårt att få upplagsplatser för grus, som köres ut vintertiden. Jag har då aldrig hört talas om att det skulle vara behov av expropriation av sådana upplagsplatser. Skulle man begära att få lägga upp grus ute på vanlig åker, så kanske det nekas. Men alltid finns det väl möjlighet att lägga upp det i någon skogsbacke eller vägkrök utmed vägen. Jag tror därför inte, att det är nödvändigt med någon utvidgad expropriationslagstiftning för upplagsplatsernas skull. Till slut vill jag tillägga, att jag naturligtvis inte har någon som helst rättighet att fördöma motståndarna därför att de önska expropriation av grustag. Men då jag för min personliga del har kommit till en annan uppfattning än de, så måste jag naturligtvis också hävda densamma.

Det är därför, herr talman, som jag ber att fortfarande få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Pettersson i Hällbacken: Herr talman! Jag är nödsakad att ännu en gång begära ordet för några repliker till herr Lindmark och herr Gardell i Gans.

Ang.
viss rätt till
expropriation
för
allmän vägs
underhåll.
(Forts.)

Herr Lindmarks uttalande kan vara förlåtligt, ty han tycks inte ha tagit reda på vad som ligger bakom Svartlösa-fallet, men herr Gardell i Gans borde i utskottet ha fått upplysning om hur därmed i själva verket förhöll sig. Om man undersöker Svartlösa-fallet, så kan man inte komma ifrån, att det ingalunda var någon tillfredsställande lösning att i det fallet tillämpa 33 § väglagen. Det var på det sättet, att det ifrågavarande grustaget innehöll grovt grus, och vägstyrelsen ville därför sätta upp stenkrossare och sorteringsverk etc. för att krossa och tillvarata materialet. Men då vägstyrelsens framställning om expropriation avslogs, hade man ingen möjlighet att göra detta, därför att man inte kunde förvärva själva grustaget. Den av justitiekanslern och alla myndigheterna åberopade 33 § väglagen kunde alltså i det fallet inte komma till användning, ty vägstyrelsen måste för att nå sitt syfte disponera själva grustaget. Sådana voro faktiskt förhållandena i detta fall. Herrarna skola därför inte försöka krypa bakom justitiekanslerns uttalande, ty av akterna i utskottet, vilka herr Gardell åtminstone haft tillfälle att taga del av, framgår, att i detta fall verkligen förelåg behov av expropriation. Det är därför så mycket mer förvånande, att utskottet kunnat anse 33 § väglagen vara till fyllest.

Om motionen i dag faller, så hoppas jag dock, att den faller framåt, ty tidsutvecklingen kommer nog att visa, att åtgärder i denna riktning äro nödvändiga, därest inte så lyckligt skulle vara, att grusägarna i gemen äro besjälade av samma uppfattning som herr Ödström, enligt egen uppgift, och sålunda sälja sitt grus så billigt, att man slipper tillgripa några åtgärder.

Herr Lindmark: Herr talman! Jag ber att få erinra herr Pettersson i Hällbacken därom, att i den händelse möjligen Svartlösa härads vägstyrelse icke kommit att få sitt önskemål förverkligat med tillämpning av 33 §, så var det i fråga om förvärfv av marken men givetvis inte då det gällde rätten att taga grus och sten, i vilket fall 33 § kunde tillämpas och där det icke skulle ha mött svårigheter att tillämpa densamma för Svartlösa härads vägstyrelse. Som sagt: endast i det fall, att det gällde förvärva denna mark om 10,000 kvm., var det icke möjligt att komma fram efter 33 §. Men varför skall man kräva rätt att förvärva marken, då det gäller grustag? Kan man inte nöja sig med rätten att förvärva det man behöver och vill komma åt, det i grustaget befintliga gruset? Se vi denna sak ur de rätta synpunkterna, föreligga här icke några särskilda skäl att hänvisa till Svartlösafallet.

Herr Olovson i Västerås: Herr talman! Det är i egenskap av reservant jag tillåtit mig att begära ordet, och jag har gjort det främst därför, att man tycks hava särskilt mobiliserat grusägareintresset för att slå ihjäl motionen. Jag har en bestämd känsla av att här verkligen grusägareintresset reser sig mot det allmännas intresse.

Jag vill påminna om — vilket också framgår av utskottets utlåtande — att rätten till ifrågavarande väglagningsmaterial under årens lopp har genomgått vissa ändringar. Då det tidigare var en allmänt erkänd rätt för väghållarna att fritt tillgodose sitt behov av väglagningsmaterial, så är det nu på det sättet, att gruset blivit en handelsvara, som på sina håll synes vara tämligen svåråtkomlig till rimligt pris för det allmänna, för väghållningsdistrikten, för vägstyrelserna. Det är icke mer än några tiotal år sedan denna privata äganderätt faktiskt konstituerades, som äganderätten överfördes från det allmänna till den enskilde markägaren. Äldre är icke den av grusägare här försvarade äganderätten. Man skulle sålunda kunna säga, att den enskilde har vunnit mark, vunnit grustag, rättare sagt, på det allmännas

bekostnad. Ty det är faktiskt på det allmännas bekostnad man har vunnit detta.

Vid bedömande av motionen är det två frågor, som man har anledning att söka besvara. Den första frågan är den: Är det ett allmänt intresse, att rätten till grus och sten för väghållningsändamål säkerställes genom lag? — Och den andra frågan: Är sådan rätt genom nuvarande lagstiftning säkerställd?

Beträffande den första frågan vill jag säga, att det måste naturligtvis vara ett allmänt intresse, att väglagningsmaterial står till förfogande för rimligt pris eller, rättare sagt, att det väglagningsmaterial, som finnes i landet, kan få begagnas för sitt ändamål för ett rimligt pris. Vägväsendet har utvecklats på sådant sätt, att nu mycket större krav ställas på väghållarna än tidigare. Därav följer, att efterfrågan på grus blivit större, och denna handelsvara får sålunda benägenhet att stiga i pris. När därtill kommer, att den väghållnings-skyldige, d. v. s. väghållningsdistriktet, det allmänna alltså, har i lag föreskriven skyldighet att se till att vägarna hållas i gott skick, så är det och förblir obilligt att i en trakt, där det är ont om grustäkter och det kanske är ett fåtal ägare till grustäkterna, det skall kunna ockras på det allmänna. Ett sådant sakernas tillstånd måste betraktas som en ren orimlighet. Nu vill jag inte påstå, att man tillskansar sig sådan ersättning, att det kan talas om ockerpris, men för varje år som går, komma vi alldeles säkert närmare och närmare därtill, att det blir ockerpris. Det har meddelats i utskottet av en man, att han själv fått betala en krona kubikmetern för grus, under det att för ett trettio-tal år sedan gruset icke kostade någonting alls, när det skulle användas till väglagning. Den utvecklingen tyder på, att det allmänna, när det gäller denna angelägenhet, kommer att bli skinnad. Enligt mitt förmenande förefinnes sålunda ett trängande behov att säkerställa det allmännas rätt till väglagningsmaterial.

Då kommer man till den andra frågan: Är denna rätt säkerställd? — Ja, om man hänvisar till väglagens 33 § kan man säga, att en vägstyrelse kan genom häradsrätten få rätt att hämta grus i ett visst angivet grustag. Det är riktigt, man får taga gruset, men, såsom man i Svartlösa härad kom underfund med, man kan inte få förvärva marken, så att man vid detta grustag kan vidtaga anordningar, som möjliggöra ett ekonomiskt utvinnande av grustaget. Man kan icke sätta upp maskinella anordningar och använda dessa för vägstyrelsens behov. Med den omfattande drift, som man kan säga, att en vägstyrelse numera har, när det gäller vägunderhållsarbeten, så kan man inte säga att vägstyrelsen kan med stöd av 33 § väglagen på tillfredsställande sätt ordna sin grusanskaffning. Såsom justitiekanslersämbetet också har förklarat, är ett försök att expropriationsledes komma över grustag omöjligt, innan man har försökt 33 §. Man kan icke få expropriation. Om man, sedan man enligt 33 § blivit tillerkänd rätt att hämta grus, skulle såsom skäl åberopa de svårigheter, som möta, för att få expropriation, är jag förvissad om att det skulle misslyckas. Här frågar herr Lindmark, varför man ovillkorligen vill komma åt marken. Jo, vägstyrelserna hava behov av marken för att kunna på ett ekonomiskt fördelaktigt sätt ordna grushämtningen, inlastningen, stenkrossning och sådant. Det är just därför, att man icke kan visa att med den nuvarande lagstiftningen dessa saker kunna ordnas på tillfredsställande sätt, som kravet här göres gällande. Man har ju erfarenhet, exempelvis från Kopparbergs län, där ett stort bolag är den ende grusägaren inom många miles omkrets och betingar sig oskäligt pris för gruset. Just i anledning av dessa förhållanden är det reservanterna begärt en skrivelse.

Jag ber, herr talman, på grund av vad jag nu anfört, få yrka bifall till reservationen.

*Ang.
viss rätt till
expropriation
för
allmän vägs
underhåll.
(Forts.)*

Ang.
viss rätt till
expropriation
för
allmän vägs
underhåll.
(Forts.)

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag föränleddes att begära ordet, när herr Olovson talade om, att det var ett gruvägarintresse att försöka hindra tillkomsten på detta område av en expropriationslag. Detta får väl ändå anses tillhöra ett av de icke sällsynta överorden från det hållet. På samma sätt var det, när han talade om, att rätten till grushämtning för några år sedan var fri. Gruset var då i allmän ägo, sade han, men har nu överfört till enskild. Det är ett misstag. På grund därav, att det den tiden var gott om grus och så litet därav åtgick för vägarnas underhåll, sattes icke så stort värde på grusförekomsterna, ehuru dessa då som nu tillhörde enskilda. Men denna vara har följt den allmänna lagen: Ökad efterfrågan, ökat värde. Därom är ju intet att säga.

Nu uppställde herr Olovson den frågan, huruvida grushämtningen var något allmänt intresse. Han svarade ja därtill. Det kan jag också vara med om. Han uppställde en annan fråga: huruvida rätten till sådan hämtning var tillräckligt tryggad. Den frågan besvarade han nekande. Jag skall inte ingå på frågan om expropriationsrätten och dess tillämpning utan hålla mig till den mycket omtvistade 33 § i väglagen. Herr Olovson säger, att enligt denna paragraf har man visserligen rätt att hämta grus, men man får inte äga marken, och man kan icke kontrollera, hur grustaget skötes. Det var den stora olägenheten i det sammanhanget. Det finns, herr Olovson, intet hinder att i samband med tillämpningen av 33 § träffa överenskommelse exempelvis därom, att vägdistriktets rätt till hämtning skall gälla viss del av grustaget och uteslutande den delen. Denna del kan vägdistriktet mycket väl sköta rationellt, och den kan hindra, att andra komma dit för att hämta grus och därvid förstöra grustaget. Det förefinnes icke någon större svårighet att lösa dessa frågor.

Jag begärde ordet närmast för att omnämna det förhållandet, att i mina bygder och på många håll i landet finns det inga svårigheter vare sig för att få hämta tillräckligt med grus eller för att erhålla upplagsmark. Om jag nu skulle litet sysselsätta mig med förste talaren, herr Pettersson i Hällbacken, vill jag erinra om att han sade, att det förhåller sig så beträffande grusanskaffningen, att man vintertid måste köra gruset över mossar och sjöar till upplagsplatser. Det kan möjligen ha sina svårigheter att ordna detta bekvämt på herr Petterssons ort, men icke har jag från mina bygder försport något därom. Man kan finna sådana upplagsplatser litet varstans i hörnet av två vägar eller vid en berghäll utmed vägen. Ingen människa brukar väl hindra någon ifrån att lägga upp grus på sådana platser. Om någon verkligen skulle vara så ogin, så finns det vanligen liknande platser i närheten att lägga upp gruset på. Jag för min del åtminstone har icke hört talas om någon svårighet att erhålla upplagsplats. Här är icke fråga om att förmena det allmänna att få tillräckligt med grus för vägunderhållet. Vi hava inom utskottet ansett, att nuvarande lagstiftning räcker för detta ändamål, och då är det icke nödvändigt att gå in för några ändringar. Denna utskottets ståndpunkt finner jag mycket hållbar.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lindmark**: Herr talman! Av herr Olovsons i Västerås anförande kunde man få den uppfattningen, att priset å gruset skulle kunna fastställas endast genom expropriationsförfarande. Jag menar, att en sådan tydning är fullkomligt cirkigt. Det står tydligt utsatt i 33 §, att häradsrätten skall dels bestämma lämplig plats för hämtning av grus, dels fastställa priset. Prisets fastställande skall givetvis ske med ledning av i orten gällande pris. Samma norm kommer givetvis att bli grundläggande även om det skulle bli expropriationsförfarande. I så måtto faller herr Olovsons argumentering fullständigt till marken. Det spörsmålet löses utmärkt med hjälp av 33 §.

I fråga om möjligheten att sköta ett grustag och där placerade maskiner, man anser sig behöva, måste jag säga, att jag inte kan förstå det resonemang, som i det avseendet har anförts, enligt vilket ägaren skulle ställa sig avvisande mot sådana rationella anordningar. Jag måste säga, att min erfarenhet i det stycket är fullkomligt motsatt. Markägaren plägar just fordra, att uttagningen ur grustaget skall ske på sådant sätt, att mesta möjliga kubikmassa grus och sten uttages samt att grustaget skötes på sådant sätt i övrigt, att man får intryck av ordning och reda vid detsamma. Det är icke ett markägarens intresse, att man inte skall successivt och ordentligt tillvarataga både grus och sten. Om det brister i fråga om dessa åtgöranden, kommer man nämligen att för hastigt förbruka grustaget, och dessutom lämnar man kvar efter sig en mycket otrevlig plats. Det är tvärtom ett markägarens intresse och krav på vägstyrelsen, att det blir ett ordentligt uttag. När grustagningen är slut, fordrar markägaren, att marken skall planeras och utjämnas samt kanterna avsläntas, så att det hela ger ett trevligt intryck.

Jag skulle slutligen vilja åberopa en avgörande omständighet för att man måste ställa sig betänksam, när det gäller att gå motionären till mötes i detta fall. Det synes mig vara tillräckligt, att expropriationslag ger möjlighet till förvärv av mark för väganläggning. Om någon protesterar mot, att det på det sättet tages mark för allmän väg, så har det allmänna givit sådana lagar, att man kan komma till en lösning av problemet. Men, mina herrar, vi få givetvis vara mycket försiktiga, när det gäller att utvidga expropriationsförfarandet. Vi få taga hänsyn till den enskildes rätt att förfoga över sin mark. Skulle man utvidga detta på så sätt som föreslås, så hotar det att gå för långt med det allmännas ingripande mot den enskilda äganderätten. Det är mycket möjligt, att sedan grus tagits från ett grustag och marken blivit planerad, denna mark i fortsättningen har ett ganska stort värde för markägaren. Marken kan ligga så till, att den kan bli av stort värde genom ett samhälles fortsatta utveckling. Om man emellertid genom ett utvidgat expropriationsförfarande förvärvar rätt åt samhället till denna mark, kanske för övrigt till ett alltför billigt pris, så har den ursprungliga markägaren förlorat denna av mig antydda möjlighet till utnyttjande av en god konjunktur.

Det är följaktligen av nöden påkallat att varna för ett sådant förfaringsätt, inte minst med hänsyn just till den sist påpekade faktorn.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talman sig anse svaren hava utfallit med övertvägande ja för den förra propositionen. Herr Pettersson i Hällbacken begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Ang.
viss rätt till
expropriation
för
allmän vägs
underhåll.
(Forts.)

§ 14.

*Ang. tullen å
vissa urverk.*

Vid härpå skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 12, i anledning av väckt motion om ändring av tullen å vissa urverk samt delar därav anförde:

Herr **Röing**: Herr talman, mina damer och herrar! Jag beklagar, att jag nödgas upptaga kammarens tid med att påpeka några rätt väsentliga brister i det föreliggande utskottsbetänkandet, bortseende från min standpunkt ifråga om tullskyddets höjd å de artiklar, som denna motion berör.

Det finnes nämligen i betänkandet en beklaglig lucka, nämligen ifråga om anledningen till motionen. Dessutom förefinnes icke i betänkandet ett enda ord, varför bevillningsutskottet i år frångått 1925 års bevillningsutskotts enhälliga hemställan, vilken hemställan också, såvitt jag erinrar mig, enhälligt bifölls av båda kamrarna.

Anledningen till denna motion är, att de tyska delegerade vid de sista traktatunderhandlingarna önskade, att tullen å väggur skulle nedsättas i Sverige. Då vi här i landet icke äga någon urtillverkning, förefanns icke något särskilt intresse att hålla på den då utgående tullsatsen för färdiga ur, om de svenska underhandlarna genom ett tillmötesgående därigenom kunde vinna viss fördel för vårt land. Detta föranledde de svenska underhandlarna tillstyrka, att regeringen till sin proposition till riksdagen skulle upptaga en hemställan att tullen på väggur, skulle nedsättas från 1 krona 50 öre till en krona per kilogram. Samtidigt skulle en sådan förändring i tullskyddet även föreslås för urfodral, att de svenska tillverkarna av dessa fodral finge behålla det utgående tullskyddet. Då denna marginal, när tullen å det färdiga vägguret utgick med 1 krona 50 öre, var 25 öre och tullen sålunda för det lösa urverket var 1 krona 75 öre, så antogo uppenbarligen våra underhandlare, att det utgående tullskyddet bibehölls, om riksdagen satte tullen å de lösa urverken till 1 krona 25 öre, så att den högre marginalen för urverken liksom förut blev 25 öre.

Men hade de svenska underhandlarna närmare undersökt spörsmålet, så hade de funnit, att genom denna förändring i tullsatsen för de färdiga vägguren rubbas tullskyddet för urfodralen, ty om riksdagen nedsatte tullen för färdiga väggur från en krona 50 öre till en krona pr kilogram och samtidigt nedsatte tullen för lösa urverk med 50 öre, skedde samtidigt en sådan förskjutning i tullskyddet, att den svenska industrien av urfodral därigenom fick sitt tullskydd högst avsevärt nedsatt. De personer, som vid underhandlingarna hade ärendet om hand, erkänna att ett förbiseende föreligger. Ingen hade en tanke på att sänka tullskyddet för urfodral. Vi, som voro medlemmar av bevillningsutskottet — även jag hade då äran att tillhöra detta utskott — vi ägnade icke denna detalj i propositionen någon större uppmärksamhet. Propositionen i sin helhet tillstyrktes av utskottet och antogs sedermera av riksdagen.

Detta sakförhållande är luckan i bevillningsutskottets betänkande. Då man nu vet, att det riksdagsbeslut, som tillämpats från den 1 juli i fjol, innebar en avsevärd minskning av tullskyddet för urfodralsindustrien, borde bevillningsutskottet enligt mitt förmenande, när denna motion väckts, hava i betänkandets motivering framhållit de skäl, som föranlett bevillningsutskottet att nu anse, att denna industri kunde nöja sig med ett vida mindre tullskydd än vad utskottet ansåg år 1925. Men icke med ett enda ord står detta angivet i betänkandet. Jag kan då icke underlåta att uttrycka min förvåning över att ärendet behandlats av bevillningsutskottet på detta sätt och över att betänkandet kommit fram på kammarens bord utan att i utskottets motivering framförts några verkliga sakskäl varför tullskyddet nu bör förändras och icke förbli

hetsamma som år 1925. Annorlunda hade det varit, om en utredning förelegat, som visat att en ändring på sakliga skäl kunde göras. Mina frihandelsvänliga åsikter äro så kända av kammarens ledamöter, att de icke behöva framhållas. Om en sådan utredning förelegat, som jag kunnat godkänna, så hade jag med glädje givit min röst till förmån för en tullnedsättning. Men hur frihandelsintresserad man än må vara så får man naturligtvis icke i blinda utan undersökning göra ändringar i tulltaxan. Ty genom sådana ändringar kunna berättigade intressen skadas.

Nu är det möjligt, att någon medlem av bevillningsutskottet meddelar kammaren, att utskottet efter verkställd utredning kommit till det resultatet, att den efter den 1 juli utgående tullen på urfodral är tillräcklig. I så fall behöver man icke hysa några farhågor för ett bifall till utskottets hemställan. Så mycket vill jag dock meddela kammarens ledamöter, att jag under sistlidne höst haft besök av en industriidkare från Mjölby som tillverkar urfodral. Han meddelade mig då, att det beslut, som riksdagen fattade senast, redan haft den beklagliga följden för hans industri, att produktionen, om den över huvud taget kunnat uppehållas under de sista månaderna, minskats högst avsevärt.

Utskottet anser, att denna motion icke bör föranleda någon riksdagens åtgärd förrän det nu pågående arbetet å en tulltaxerevision är avslutat. Jag måste emellertid redan vid denna punkts behandling uttala mitt beklagande över att bevillningsutskottet anser, att dylika tullskyddsfrågor böra upptagas till prövning av den nu arbetande tulltaxekommittén. Denna kommitté har nämligen icke att göra med utmätandet av det tullskydd, varav den inhemska produktionen nu är i behov, utan dess arbete går ut på, att åstadkomma en modern tulltaxa, varur de tulltekniska bristerna i vår nuvarande tulltaxa äro avlägsnade. Jag skulle under sådana förhållanden helst se, om ärendet bleve återremitterat till utskottet, men då utskottet är enigt i sin hemställan, skall jag, herr talman, endast tillåta mig att lämna dessa kompletterande upplysningar utöver vad som angivits i utskottets motivering.

Herr Björklund: Herr talman! Den fråga, som vi nu debattera, är märklig ur den synpunkten, att den berör en tull, som verkar dels såsom skyddstull och dels såsom finanstull. Den rekapitulering, som bevillningsutskottets förre ordförande gjorde av ärendet, befriar mig från att närmare ingå på de detaljer, som egentligen ligga i den rent tekniska sidan av saken. Den föregående ärade talaren gjorde heller intet yrkande, och jag skall därför icke upptaga tiden länge. Jag skall emellertid säga, att motionären i motionen angivit vissa siffror. Inom utskottet hava vi också erhållit vissa kompletterande upplysningar och siffror. Det är på grund av dessa upplysningar, jämte vad motionärerna redan i motionen meddelat, som utskottet huvudsakligen kommit fram till det resultat, som här föreligger.

Nu är det klart som dagen, att man kan säga, att en industri — såsom motionärerna alldeles riktigt påpeka — en industri, som är beroende av så att säga modeväxlingar i så hög grad som denna industri, den industrin har verkligen synnerligen svårt att anpassa tulltaxans bestämmelser och tulltaxans rubriker efter dessa modeförhållanden. Man har från utskottets sida ansett sig icke kunna vara med om detta förslag, man har ansett sig icke kunna vara med om att fatta ett sådant beslut, som innebär att man sänker finanstullen och att denna sänkning verkar såsom utökat tullskydd, d. v. s. man sänker finanstullen och man ökar tullskyddet för den industri, som det här är fråga om. Detta är ett ganska komplicerat förhållande, och för den, som icke är närmare inne i saken, är det kanske svårt att tränga in i problemet så här på en gång. Jag vill dock erinra om, att det tullskydd av 77 öre, som gällde före år

*Ang. tullen å
vissa urverk.
(Forts.)*

Ang. tullen å
vissa urverk.
(Forts.)

1921, vidmakthålles fortfarande; det har till och med blivit stegrat med ett öre, så att detta tullskydd, som före 1921 var 77 öre, alltså är 78 öre per kilogram i närvarande stund. När man då från visst håll säger, att man icke tillgodosett detta skydd, att man icke tilldelat denna industri skydd efter sådant mått, att den överhuvud taget har möjlighet att klara sig, då vågar jag väl icke häremot göra något bestämt påstående; men det förefaller mig emellertid som om denna industri borde vara närmast jämställd med möbelindustrien. Medan urfodralsindustrien nu har ett tullskydd å 78 öre per kilogram, så har möbelindustrien 60 öre per kilogram, alltså 18 öre mindre. I stort sett måste man väl hänföra möbelindustrien till trävaruindustrien.

Det är dessa få upplysningar, som jag ville lämna, och jag ber, herr talman, endast att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ericson i Boxholm: Herr talman! Herr Röing förundrade sig över enigheten i det betänkande, som är avgivet av bevillningsutskottet. Då känner jag mig i anledning av herr Røings anförande pliktig att, eftersom jag är en av motionärerna i denna fråga, säga några ord. Jag har i första hand funnit, att kravet i motionen varit berättigat, i synnerhet om jag ställt det mot bakgrund av riksdagens beslut 1925. Då fattade riksdagen nämligen ett enhälligt beslut att lämna ett tullskydd för denna industri av icke mindre än 2 kronor 95 öre per urfodral. Nu är jag icke mannen att bedöma, huruvida denna tullsats må innebära ett väl avvägt tullskydd för industrien i fråga; men det kan hända, att det icke förhåller sig precis så, som herr Björklund velat göra gällande, att denna industri kan jämföras med möbelindustrien, ty hade så varit förhållandet, skulle det hava uppstått åtskilliga urfabrikationsindustrier år från år i landet. I stället har denna industrigren gått ned avsevärt, och det finnes numera blott tre små fabriker i landet, därav två i Östergötland — vilka hava ett arbetarantal, den i Mjölby av 35 arbetare och den i Motala av 13 arbetare — som sysselsätts med urfodralstillverkning. Om man sett på den motion, som ligger till grund här och på de siffror, som där äro angivna, visar det sig, att det tullskydd, som kommer denna industrigren till del efter det handelsavtalet slöts med Tyskland, minskats från 2 kronor 95 öre till 1 krona 74 öre. Emellertid har vid frågans behandling inom bevillningsutskottet lämnats andra siffror, enligt vilka tullskyddet skulle bliva 2 kronor 12 öre. Jag må vid detta tillfälle säga, att det är verkligen beklagligt, att dessa oriktiga siffror lämnats, ty på så sätt kan man ju icke få ett rätt begrepp om hur stort tullskyddet är eller icke är, detta så mycket mer som dessa siffror i båda fallen äro lämnade av vederbörande ämbetsverk. På grund av frågans läge inom utskottet med avseende å uppfattningen huru tullen kommer att verka, vill jag säga, att det är naturligtvis icke meningen att öka tullen på urfodral; men det kommer att verka så, att om man sänker tullsatsen på urverk, så ökas tullskyddet för urfodralen. Det är icke meningen att öka tullsatsen från en krona till högre belopp på själva urfodralen.

Emellertid, då det icke fanns någon möjlighet att inom utskottet få stöd för att man skulle gå fram i motionens syfte, gick även jag med på den linje, som sedan blev den som antogs, nämligen att vi skulle söka få in den satsen i betänkandet, att även den fråga, som här föreligger, bör bliva prövad vid en allmän tullrevision. Det är ur dessa synpunkter som jag underlåtit att reservera mig. Emellertid har jag talat med vederbörande fabriksägare, och härigenom fått konstaterat, att deras tillverkning rönt en ganska stark inverkan i oförmanlig riktning av just den överenskommelse, som för lidet år träffades med Tyskland.

Jag har bedömt frågan på så sätt att det här gällt att söka bevara denna tillverkning i svensk ägo och åt svenska arbetare. Med dessa ord har jag, herr

talman, velat, som jag nämnt, förklara, varför jag icke velat reservera mig inom utskottet vid detta betänkande.

*Ang. tullen å
vissa urverk.
(Forts.)*

Herr Nylander: Herr talman! När denna fråga behandlades inom bevillningsutskottets första avdelning, tillät jag mig att understryka riksdagens beslut av 1925 och framhöll att fabrikanterna givetvis antogo, att detta beslut skulle bli bestående. Vidare påpekade jag en sak, som för övrigt herr Röing berört, nämligen att det var ett beklagligt förbiseende vid förhandlingarna i Berlin, som gjorde att beslutet blev sådant som i motionen framhållits. Jag förbehöll mig också inom första avdelningen fria händer, tills frågan bleve behandlad i plenum inom bevillningsutskottet. Därvid fick jag emellertid tyvärr icke tillfälle att närvara, detta till följd av ett tjänstesammanträde, och jag kunde således icke deltaga i beslutet. Jag hade därför tänkt att med hänvisning till nyss angivna omständigheter och de förhållanden som anförs i motionen yrka bifall till denna men då jag nu finner, att motionären själv icke gör det, så vill jag icke giva anledning till ytterligare debatt utan vill endast in-skränka mig till att lämna dessa kompletterande upplysningar. Med hänvisning i övrigt till vad den föregående ärade talaren anfört har jag alltså, herr talman, intet yrkande.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Jag skall icke debattera med herr Röing om de brister, som eventuellt kunna föreligga i bevillningsutskottets betänkanden. Det kan vara möjligt, att det föreligger en sådan brist i det, som vi nu behandla. Det kan också vara möjligt, att det även under föregående år förekommit tillfällen, då sådana brister förekommit i utskottets betänkanden.

Jag har icke deltagit i utskottets behandling av frågan på första avdelningen, men då ärendet upptogs i plenum och utskottets ledamöter togo sig före att pröva de sifferuppgifter, som dels förelågo i motionen och dels sedermera lämnats av den särskilde sakkunnige, som utskottet under senare år anlitat vid behandlingen av dessa tullfrågor, då visade det sig, att dessa uppgifter icke gingo samman. Det var för oss inom utskottet, vilka icke voro särdeles inne i denna sak, angeläget att söka få klarhet, hur det förhöll sig med dessa olika sifferuppgifter, lämnade från samma håll; och det förklarades då, att de, som här föreligga i utskottets betänkande, skulle vara de riktiga. Jag är icke beredd att gå in för och giva en garanti för, att så är fallet. Men att faran för denna industri icke kan vara så oerhörd, det framgår ju — under förutsättning att de uppgifter äro riktiga, som från sakkunnigt håll lämnats i utskottet — därav, att det tullskydd, som nu föreligger, läser utgöra 50 procent av arbetslönen. Just det, att saken på detta sätt invecklades, gjorde, att utskottet blev fullständigt överens, och till och med motionären måste godtaga den meningen, att detta ärende vore så invecklat, att det lämpligen kunde överlämnas till behandling i samband med en kommande tullrevision. Nu har herr Röing uttalat sin förvåning över att utskottet ställt sig på denna ståndpunkt. Han ansåg, att ärendet icke tillhörde dem, som borde tagas upp i samband med den s. k. tekniska tullrevisionen. Emellertid hava i utskottet åberopats direktiven för de båda herrar, vilka utarbета förslag till denna tullrevision, och det finnes i dessa direktiv, enligt vad den finansminister, som tillsatte dessa herrar att utföra det arbetet, meddelat, en punkt, vari det säges, att det icke bara gäller frågan om en rent teknisk revision utan att denna revisionskommitté också skall upptaga till prövning, huruvida tulltaxan med dess olika rubriker och tullsatser fyller vad som är syftet med vårt tullsystem. På grund av denna upplysning från den dåvarande finansministerns sida ansåg utskottet sig stå på fullt hållbar mark, då det ville hänvisa detta ärende till tullrevisionen och taga upp det till slutlig prövning i samband med det förslag, som därifrån en

Ang. tullen å
vissa urverk.
(Forts.)

gång kommer. Man kan sålunda säga, att utskottets ståndpunktstagande här är icke ett ståndpunktstagande för eller emot motionen. Man kan säga, att utskottet icke gått in på en verklig omprövning, vilken som är den lämpligaste tullsatsen; utan just på grund av det tillkrånglade läge, som uppstått genom dessa olika sifferuppgifter, har utskottet ansett denna fråga tillhöra dem, som borde hänvisas till ytterligare sakkunnig prövning för att bevillningsutskottet och riksdagen, när frågan återkommer, skola befinna sig på en verkligt stark och säker mark vid avgörandet av saken. Det är detta och intet annat, som dikterat utskottets betänkande.

Med hänvisning till vad jag nu anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Röing**: Herr talman, blott några få ord! Jag skulle icke hava förlängt diskussionen, om icke den siste ärade talaren i sitt anförande framhållit för kammarens ledamöter, att enligt bevillningsutskottets uppfattning ligger det inom den nu pågående tulltaxerevisionens arbetsuppgifter att tillse, om icke sådana ändringar böra genomföras i vår tulltaxa, att till exempel en förändrad väl avvägd tull åsättes dels färdiga väggur och dels lösa urverk. Herr Olsson i Gävle försökte få fram denna uppfattning ur de direktiv, som de båda sakkunniga, byråchefen Alsén och jag erhållit av den förra regeringen, emedan vår arbetsuppgift vore icke blott att verkställa en teknisk revision av tulltaxan utan även att undersöka, huruvida syftet med den en gång åsatta tullen uppnåtts. Man kan naturligtvis med de försiktiga ordalag, som i allmänhet lämnas i fråga om direktiv för de sakkunnigas uppdrag, stoppa in i dessa direktiv både den ena och den andra uppfattningen. Men jag vore tacksam om herr Olsson i Gävle ville framföra till bevillningsutskottets ledamöter, när utskottet nästa gång har till behandling en tullfråga av liknande art med den nu föreliggande, att jag anser att det är fullständigt uteslutet annat än i rena undantagsfall, att dessa båda sakkunniga kunna ingå i en prövning, om det tullskydd varav de olika svenska industrierna för närvarande äro i behov. Det skulle kräva många års arbete att utföra den arbetsuppgiften. Jag är övertygad om, att det aldrig varit den föregående regeringens avsikt att dessa båda personer skulle utföra ett så ofantligt omfattande arbete. Det är alldeles otänkbart, att två män, en tulltekniskt skolad tulltjänsteman och en näringsidkare, ensamma borde utreda ett så invecklat spörsmål. Därtill krävas många krafter. Det kan icke vara lämpligt att lägga en så stor och svår arbetsbörd på två mäns axlar. Det kanske kan intressera både kammarens ledamöter och alldeles särskilt bevillningsutskottets medlemmar, att byråchefen Alsén och jag äro praktiskt taget färdiga med vårt utredningsarbete men vi ha icke ansett oss böra eller kunna ägna vår uppmärksamhet åt den frågan, vilket tullskydd de olika industrierna äro i behov av. Vår arbetsuppgift har varit svår och tillräckligt stor ändå, utan att arbete nedlagts på tullskyddsfrågan. Jag vet att det var regeringens avsikt att tull- och traktatkommittén, när den tillsattes år 1919, skulle verkställa denna utredning. Men till följd av krisen och de därigenom uppkomna osäkra förhållandena, kom regeringen till den uppfattningen, att arbetet borde uppdelas i tre avdelningar, först den historiska delen, vilken tull- och traktatkommittén utfört, sedan den tulltekniska utredningen, som byråchefen Alsén och jag nu hålla på med, och som vi slutfört, med undantag av en enda varugrupp, de kemisk-tekniska produkterna, och därefter, när dessa båda utredningar blivit slutförda och förhållandena blivit normala, skulle den sista delen av utredningen utföras, nämligen den utredning som avser vilket tullskydd den svenska industrien nu är i behov av.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 15.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan upptaget bevillningsutskottets betänkande, nr 13, i anledning av väckt motion om nedsättning av tullen å lödpasta och lödpulver.

*Ang. tullen å
lödpasta och
lödpulver.*

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 162, hade herr *Hedlund* i Östersund föreslagit, att riksdagen måtte besluta, att rubrik 1256 i gällande tulltaxa skulle erhålla följande lydelse:

1256. Lödpasta och lödpulver, avsedda att underlätta lödning
av metaller 1 kg. —: 40.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av ovanberörda motion måtte besluta, att rubriken 1256 i gällande tulltaxa skulle erhålla följande ändrade lydelse:

1256. Lödpasta och lödpulver, avsedda att underlätta lödning
av metaller 1 kg. —: 40.

Anm. Avdrag — — — — — dylikt emballage.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Nilsson* i Hörby, som yrkat avslag å motionen.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Nilsson* i Hörby: Herr talman, mina herrar! Då jag vid detta betänkande fogat en reservation, vari jag yrkat avslag å motionen, ser jag mig nödsakad att i någon mån motivera, varför jag tagit ställning till motionen på det sättet. Det beror därpå, att jag numera lagt mig till med principer på tullagstiftningens område, och dessa principers innehåll är ungefär följande. Till följd av vår tulltaxas nuvarande utseende, finner man gång på gång den ena oformligheten på den ena punkten och den andra oformligheten på den andra punkten. Då har jag kommit till den bestämda uppfattningen, att vårt svenska tullsystem och vår svenska tullagstiftning skola tagas under behandling i ett sammanhang. Bevillningsutskottet har ju flera gånger, icke minst i år, varit inne på denna tankegång, och med hänsyn till den stundande revisionen av den svenska tulltaxan har det eller det förslaget till ändring, vare sig det gällt höjning eller sänkning, blivit avstyrkt. Nu är det alldeles givet, att ehuru man har bestämda principer, så kunna ju sådana särskilda förhållanden föreligga, att man för en gångs skull får lov att göra en avvikelse från principerna och verkligen vara med om en förändring för tillfället. På denna punkt finner jag emellertid icke, att sådana särskilda skäl föreligga. Hela frågan är enligt min mening av den art, att den kan anstå till dess vi få fram den allmänna revision av tulltaxan, som jag tror och hoppas kommer snart. Det är med hänsyn till den omständigheten som jag, herr talman, ber att få yrka avslag å utskottets hemställan.

Herr *Björklund*: Herr talman! Jag kan visserligen i åtskilliga delar instämma i den föregående ärade talarens yttrande, då han vill lösa så mycket som möjligt av tullagstiftningen i ett sammanhang. Man kan icke oupphörligt företaga den ena omjusteringen efter den andra, då det ju därigenom lätt blir så, att när man avser att hjälpa så kommer man i stället till att stjälpa. I det fallet är jag överens med herr *Nilsson* i Hörby, att man bör akta sig att för tidigt taga en bestämd ståndpunkt i en särskild del, där man lätt kan taga miste, utan att man bör se det hela som ett samgående helt och man bör

Ang. tullen å
lödpasta och
lödpulver.
(Forts.)

söka få ärendena prövade först av Kungl. Maj:t, ty därigenom blir riksdagen i tillfälle att efteråt pröva alla dessa ärenden på det bästa möjliga sätt, när riksdagen nämligen får granska dem i deras sammanhang och på så sätt komma fram till det bästa möjliga resultat.

I det fall, som här föreligger, är det emellertid så, att vi icke hava någon industri i landet, som kan beröras menligt av den ifrågasatta tullsänkningen, men däremot är det ett stort intresse för särskilt en större industri, nämligen kabelindustrien, att få en så fullgod vara som möjligt i form av lödpasta. Denna pasta tillverkas visserligen inom landet, t. ex. för statens järnvägars och för telegrafverkets räkning, men man har till och med från dessa större arbetsföretag erkänt, att den lödpasta, som man importerar, är av ett betydligt större värde. D. v. s. man kan lita bättre på den importerade varan; den är bättre ur alla synpunkter, men den ställer sig litet för dyr i importen. När saken ligger till så, att man icke kan skada vederbörande med denna omjustering eller sänkning av tullen å den vara, som frågan gäller, så förefaller det mig som om man kunde låta principerna vara för en gångs skull och verkligen gå in för en justering, som uteslutande avser att hjälpa vissa delar av den svenska industrien. Man kan gott säga, att man skadar denna industri annars. Det är på grund av denna uppfattning, till vilken jag liksom de andra i utskottet kommit fram, som jag, herr talman, yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 16.

Ang. tull å
vissa kärl och
behållare av
järnplåt.

Härefter förelåg till avgörande bevillningsutskottets betänkande, nr 14, i anledning av väckt motion med förslag till viss bestämmelse om tull å kärl och behållare av järnplåt med invändig beklädnad av aluminium.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 42, hade herr *Wikström* föreslagit, att riksdagen måtte besluta att under rubrik 753 i gällande tulltaxa skulle infogas en anmärkning av följande lydelse:

Anm. till nr 750—751 och 753. Fat samt andra kärl och behållare av järnplåt med invändig beklädnad (armering) av aluminium tullbehandlas efter vad för plåt- och bleckvaror, ej särskilt nämnda, är stadgat, med tillägg av 50 procent av tullbeloppet.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av ovanberörda motion besluta, att efter rubriken 753 i gällande tulltaxa skulle intagas en anmärkning av följande lydelse:

»*Anm. till nr 750—751 och 753.* Fat samt andra kärl och behållare av järnplåt med invändig beklädnad av aluminium tullbehandlas efter vad för plåt- och bleckvaror, ej särskilt nämnda, är stadgat, med tillägg av 75 procent av tullbeloppet.»

Vid betänkandet var emellertid fogad reservation av herrar *Wohlin* och *Nils-son* i Hörby, vilka ansett att utskottet bort avstyrka bifall till den väckta motionen.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr Nilsson i Hörby: Herr talman, mina herrar! Det föreligger enligt min uppfattning samma situation på denna punkt som i fråga om den näst föregående. Jag kan förstå herr Björklund men jag kan icke följa hans uppfattning, att just på dessa punkter skulle föreligga alldeles särskilda anledningar att ändra på tullsatserna. Jag kan gå en smula längre i kritik av det system, som vi nu hava. Jag kan till och med gå så långt, att jag säger, att det nuvarande systemet förefaller alldeles orimligt. Å andra sidan kan det emellertid finnas många sådana punkter i gällande tulltaxa, som äro orimliga men som icke haft turen att ens motionsvis plockas fram. När vi inom utskottet resonerade om denna sak, kommo vi osökt in på mycket större fält, som jag icke här skall beröra. Jag vill dock såsom ett bevis för min åsikt, att utskottets ställning vilar på något lösa grunder, påpeka, att i den motion, som föranlett detta utskottsbeslut, var föreslaget, att riksdagen mätte — jag citerar motionen — besluta, att under rubrik 753 i gällande tulltaxa infogas en anmärkning av följande lydelse: »Fat samt andra kärl och behållare av järnplåt med invändig beklädnad (armering) av aluminium tullbehandlas efter vad för plåt- och bleckvaror, ej särskilt nämnda, är stadgat, med tillägg av 50 procent av tullbeloppet.» Denna procentsiffra ändrades av utskottet, så att i utskottets kläm står det i stället 75 procent av tullbeloppet. Jag får säga, att detta utskottets förslag och den förhöjning, som därmed avses, enligt min uppfattning tillkommit på alltför svag utredning, jag skulle nästan vilja säga utan utredning alls. Det gör, att om det här än så länge föreligger en oformlighet, vilket jag för övrigt erkänner, så tycker jag icke, att det gör något, om den får stå kvar ett år till. Ju flera år oformligheterna få stå kvar, desto förr få vi den revision, som jag önskar. Herr Björklund var inne på samma tanke, att vi böra söka nå fram till en revision, så att vi kunna se hur tullsystemet verkar och kunna avlägsna dess oformligheter i ett sammanhang.

Herr talman, jag yrkar avslag å utskottets hemställan.

Herr Lövgren i Nyborg: Herr talman! För dem, som äro tvungna att transportera syror, vilket nu ofta sker i behållare av glas, stora sådana glasbehållare, rymmande omkring 100 liter, och för dem, som veta, vilka risker som äro förbundna med transporterandet av farliga syror i dessa bräckliga kärl, framstår det klart, att det är önskvärt att för dessa syror få bättre transportkärl, än dem, som man nu har. När tullsatsen verkar prohibitivt, är det väl rimligt, att man sänker den så, att de fabriker, som behöva dessa bättre transportkärl, kunna få in dem mot erläggande av en rimlig tull, helst som det icke förekommer någon tillverkning av dessa kärl här i landet.

Med hänsyn till sammansättningen av lättmetallen aluminium tillsammans med järnet vågar jag påstå, att den föreslagna tullsatsen snarare ligger i överkant än i underkant av vad den borde vara. Jag anser, att man icke skall hålla sig till en katastrofteori, när det gäller dessa saker, utan att man bör gå in för att justera en tullsats, när det är behövt.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Nylander: Herr talman! Jag delar i viss utsträckning herr Nilssons i Hörby uppfattning, att man icke bör göra ändringar i tulltaxan utan att sådana böra ske i ett sammanhang genom en mera allmän revision. Jag kan dock icke gå så långt, att jag helt och hållet vill generalisera en sådan uppfattning. Det kan naturligtvis uppkomma fall, när en korrigerig är nödvändig. I fråga om den här föreliggande motionen anser jag emellertid så icke vara förhållandet. Saken ligger till så, att för utskottet har från en viss industri i landet framhållits, att den skulle komma att löpa vissa risker ge-

*Ang. tull å
vissa kärl och
behållare av
järnplåt.
(Forts.)*

Ang. tull å
vissa kärl och
behållare av
järnplåt.
(Forts.)

nom ett bifall till motionen. Vad däremot beträffar den industri, som använder dylika transportkärl, nämligen den kemiska industrien, så har från dess sammanslutning, Sveriges kemiska industrikontor, för utskottet påpekats, att man där icke har något intresse av att motionen bifalles. Förhållandet blir alltså det, att man eventuellt kan skada en viss svensk industri, utan att för närvarande åt den andra, den kemiska industrien, därigenom beredes motsvarande nytta. Under sådana förhållanden anser jag det vara oklokt att gå med på motionen även med den förändring, som skett i utskottets hemställan.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Björklund: Herr talman! Även om man icke får röja några utskottshemligheter, så måste jag säga, att vi uti utskottet haft dessa män, som företräda den industri, det här är fråga om, inkallade till utskottet, och i närvaro av dessa män har till dem från utskottets sida gjorts direkta förfrågningar, därvid de inför utskottet erkänt, att denna sak har strängt taget ingen betydelse alls ur den svenska industriens synpunkt. Det uttalandet, herr Nylander, tror jag, att vi kunna vara eniga om. Visserligen — det är klart som dagen, att man gjorde det — sades det, att det kunde tänkas, att saken kan bli av någon betydelse, eller något i den stilen. När jag sätter det uttalande, som givits oss från den industri, som skulle vara närmast intresserad av tullen å dessa kärl, när jag sätter det i förhållande till Sveriges kemiska industrikontors påstående och den faktiska skada, som kan åstadkommas genom olämpligt kärlmaterial exempelvis vid transporter av salpetersyra i sådana kärl, då känner jag mig på den punkt där vi äro inne, pliktig att i valet och kvalet taga ett förslag sådant som det här föreliggande. Därför att jag själv är sysselsatt vid statens järnvägar, ett verk, där man dagligen och stundligen fått vara med om att se vilken skada som kan åstadkommas både för gods och människor genom icke fullgoda transportkärl, och med den erfarenhet, jag har på hithörande område och på grund av de upplysningar, vederbörande industrimän lämnat om förhandenvarande förhållanden, vill jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 17.

Vid föredragning härpå av bevillningsutskottets betänkande, nr 15, i anledning av väckt motion om sänkning av tullen å vissa matsilverämnena, biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 18.

Ang. ökat
skydd mot
skadegörelse å
växande ungs-
skog.

Till behandling företogs vidare andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av motion angående ökat skydd mot skadegörelse å växande ungskog.

Uti en inom andra kammaren avgiven och till kammarens tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 197, hade herr *Andersson* i Grimbo föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande möjligheterna för ökat skydd mot skadegörelse å växande ungskog samt framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Utskottet hemställde, att förevarande motion, nr »179» i andra kammaren, ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Ang. ökat skydd mot skadegörelse å växande ungskog.

(Forts.)

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **Andersson** i Grimbo: Herr talman! Det var för mig något överraskande att finna, att utskottet avstyrkt bifall till motionen, då utskottet i motiveringen uttalat sig för behovet av en lagstiftning och att något borde göras på detta område. Det sakliga i motionens behandling har varit, att utskottet skickat den för yttrande till centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund, vilket mycket kraftigt understrukt, att något bör göras. Förbundets yttrande är intaget på sista sidan av betänkandet. Även av vad som i övrigt framgår av betänkandet är det tydligt, att något måste göras, ty den ifrågavarande skadegörelsen på skogen medför sådana olägenheter, att det icke bör tillåtas.

Nu säger visserligen utskottet, att det redan nu finns lagstiftning. Ja, det är alldeles riktigt, men den lagstiftningen är nästan helt och hållet ineffektiv. Den kan i detta fall icke få någon praktisk användning och betydelse. Den nuvarande lagstiftningen säger nämligen, att om värdet av vad en utomstående tar på ens mark, uppgår till 30 kronor, blir det stöld, men så långt kommer i regel ej skadegörelsen. Hur skall man egentligen värdera avtagna kvistar och toppar? Vad ha de för värde? De ha ju i sig själva intet annat materiellt värde än vad man får för dem vid försäljning, och att en person skall kunna taga så mycket, att det är värt 30 kronor, kan man ju knappast tänka sig.

Med nuvarande lagstiftning kan det därför endast praktiskt taget bliva tal om återkan, och då får målsägaren själv åtala. Här föreligger alltså en olikhet gentemot skogsvårdslagen. I den händelse en skogsägare på något sätt utför skadegörelse på den växande skogen, kunna såväl allmänna åklagaren som skogsvårdsstyrelsen åtala. Om däremot en utomstående person utför precis samma skadegörelse på skogen, då stå allmänna åklagaren och skogsvårdsstyrelsen med korslagda armar och göra inte ett dugg. Här kan man verkligen icke tala om någon likhet inför lagen. En annan skillnad är den, att när det är skogsägaren, som förövat skadegörelse, är minsta bötessumman 25 kronor, men den behöver ej vara så stor i de fall, när skogsägaren själv åtalar. Detta tycker man ju är något oegentligt, och att det borde rättas till.

Nu har ju utskottet här avstyrkt motionen med som det heter en vänlig motivering, ja, man skulle nästan kunna säga med en alltför vänlig motivering. Utskottet säger, att det yppat sig »svårigheter att, utöver gällande strafflagstiftning, finna en framkomlig väg för åstadkommandet av ett ytterligare skydd mot den skadegörelse, varom här är fråga», och utskottet har av denna anledning avstyrkt motionen. Utskottet säger vidare, att »jämväl utskottet inser till fullo frågans stora betydelse för en rationell skogsvård särskilt med avseende å återväxtens skyddande och vidmakthållande, och skulle, med hänsyn till nu och tidigare påvisade olägenheter av ifrågavarande skogsåverkan, ej tvekat att förorda åtgärder i motionens syfte, om utsikter funnits att genom dylika åtgärder vinna praktiska resultat utöver vad som på grund av nu gällande bestämmelser kan uppnås». Således, om utskottet hade kunnat tänka sig någon möjlighet till en ändrad lagstiftning, som hade rättat till detta missförhållande, hade utskottet gått med på motionen. Så säger det självt, men det har icke kunnat se någon utväg. Utskottet har då alldeles glömt bort, att om det självt icke kunnat räkna ut, hur en sådan lagparagraf skulle se ut, kan det ju finnas andra människor, som möjligen kunna se litet längre. Om nu icke utskottets begrepp har sträckt sig så långt, att det kan tänka sig någon annan möjlighet, så skall jag försöka att här efter mitt huvud och mitt förstånd tala

*Ang. ökat
skydd mot
skadegörelse å
växande ung-
skog.*
(Forts.)

om åtskilligt, som man kan tänka sig, för att få en mera effektiv lösning till stånd.

För att visa, att den nuvarande lagen icke är tillfyllest, om man själv skall åtala, skall jag be att få nämna, att jag känner en person, som vid ett tillfälle försökte detta. Det var en julgran, som hade tagits, och den, som hade tagit den, hade i vittnens närvaro erkänt, att han gjort det. Han blev stämd till häradsrätten. Först nekade han och sade, att han hittat den, men så kommo vittnen till, och han fick böta 20 kronor. Advokaten, som skött målet, tog 35 kronor för varje inställelse, och det blev också en del andra kostnader, så att det hela gick för skogsägaren till 80 à 90 kronor. Därutöver fick han betala 6 à 8 kronor för att få bevis på att vederbörande saknade utmättningsbara tillgångar. Målet kostade honom sålunda ungefär 100 kronor. På det sättet bli nog de, som försöka sig på att åtala, botade för det, så att i praktiken blir det inga åtal av.

I vanliga fall är det nu mest kvinnor, ofta nog åtminstone, som gå omkring och plocka. Ibland sker det i sådan utsträckning, att det är hela familjer, som leva på det. Man kan ju anse, att det bara är småsaker, men det blir större belopp än man tror. Vid vissa tillfällen kan man ju på torgen få ända upp till 50 öre för en furutopp. Vad fröjd har emellertid målsägaren av att åtala, när han bara får kosta ut en massa pengar? Personerna i fråga komma också snart underfund med att det icke går att komma åt dem. Vore det däremot så, att allmänna åklagaren åtalade — det må nu vara landsfiskalen eller polismyndigheten — behövdes det icke mera än att vissa personer kallades till förhör. Det skulle sätta en sådan skräck i dem hela vägen igenom, att det icke skulle behövas några åtal.

Nu kan det ju sägas, att det är synd om dessa fattiga människor, som icke ha annat att leva av, som äro arbetslösa o. s. v., om de icke skulle få plocka detta gröna, som det heter. Jag skulle då vilja säga, att om de bara ville plocka i samförstånd med jordägaren, skulle de kunna få taga hur mycket grönt som helst. Nu sker icke detta, utan de taga sådant, som skadar skogen.

Man säger också, att det vore hårt att åtala dem, så att de få lida, och att de väl kunna få ha detta levebröd, de ha ju själva ingen egen mark o. dyl. Man kan naturligtvis resonera på det sättet och tycka, att det är synd om dessa människor, men då å andra sidan både staten, landstingen och hushållningssällskapen lämna direkta anslag för plantering av skog, måste det väl anses orätt, att personer skola få gå omkring och skada den uppväxande skogen, många gånger så att hela bestånd förstöras.

Sedan är det en annan utväg, som man också anser icke skulle vara framkomlig. Skogsvårdsstyrelserna ha ju överenskommit med vissa städer, att man icke skall få torgföra julgranar, om man icke har bevis på att de äro åtkomna på ett rättmätigt sätt. Detta har tillämpats så långt, att man i en del städer icke får stå på allmänna platser utan att förete dylika bevis. Om en försäljare skickas bort från ett torg, kommer han dock snart fram på ett annat. På samma sätt är det i skogen. Kör man bort ett fruntimmer, springer hon runt och dyker upp på ett annat ställe och gör där samma skada på skogen. Likadant är det med försäljningen av granar. Det praktiserade systemet gör ingen effektiv nytta.

Ett sätt, som däremot kunde tänkas, var det, som tillämpades för ett par hundra år sedan på den tiden, då staten och kronan lade beslag på ekskogarna. Varje person, som då hade ekvirke, var skyldig att visa, att han på ett rättmätigt sätt kommit åt detta ekvirke. Man kan också tänka sig, att alla, som saluförde granar, skulle vara skyldiga att visa, att de hade åtkommit dem på ett rättmätigt sätt. Det skulle vara något, som skulle göra nytta. Då fick man

tag i dessa personer, vilket man icke kan göra i skogen, där de gå och stoppa i sina påsar och korgar, men så snart de märka, att någon får syn på dem, äro de så gudsnådliga, som någon människa kan vara. De ha alltid fått tag i vad de ha på annat håll, där de ha lov att taga.

Sedan har det också sagts, att det är så många i städerna, som behöva få grönt, och att det skulle vara att gå för hårt fram, om man lagstiftade så, att de icke, när de kommo ut på landet, skulle få taga med sig någon kvist. Jag vill för min del gå så långt, att jag säger, att låt dem taga så mycket som helst, bara det sker för eget behov, men mot dem, som driva denna trafik yrkesmässigt, behövs det lagstiftning, och därmed vore icke så litet vunnet.

Utskottet har nu emellertid avstyrkt motionen. Utskottet talar dock så mycket i sin motivering för behovet av en ändring, och alla ivra vi ju för och inse vilken verklig betydelse skogen har för landet både nationalekonomiskt och etiskt sett, att jag tycker, att något borde göras.

Jag kommer ännu en gång tillbaka till dem, som ömma för de små och fattiga. Många gånger inse dessa icke den skada, de göra, ty de anse efter sina begrepp, att värdet ligger i virkesmängden, och dessa kvistar och spiror tro de icke ha något värde. De fatta därför icke, att när de taga kvistar och toppar på plantorna, de därmed göra skada och stor skada för framtiden på skogsbeståndet, för den händelse det överhuvud taget blir något skogsbestånd och icke julgranar av alltsammans.

Jag har nu framhållit de skäl, jag haft att framlägga min motion. Jag tycker, att de äro så klara, att hela kammaren skall inse behovet av att något göres. De svårigheter, som utskottet talar om, tycker jag icke äro av sådan beskaffenhet, att man behöver fästa sig vid dem. Det kan nog ordnas upp, om det bara blir en skrivelse, så att vi komma fram till något resultat.

Jag ber av dessa skäl, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Häruti instämde herr *Olsson* i Berg.

Herr Lagerkwist: Herr talman! Efter den ingående redogörelse för motionens syfte, som lämnats av motionären, skall jag endast med några få ord ange de skäl, som varit avgörande för utskottet vid dess ställningstagande till motionen.

Motionären nästan beklagade sig över att utskottet har uttalat sig alltför villigt över den väckta motionen. Jag får lov att säga, att det tycks vara litet svårt att göra motionärerna till lags, åtminstone från vårt utskott, som ju har varit utsatt för kritik i motsatt riktning en gång förut. Jag föreställer mig, att det icke är så lätt att alltid träffa medelproportionalen, då det gäller motioner med så olika syftsmål och yrkanden, som föreligga i detta utskott.

Det må emellertid tillätas mig erinra, att utskottet ansett sig böra taga upp de olika synpunkter till behandling, som tidigare anförts som skäl för ett bifall till motionen.

Det har i detta avseende varit tal om att utsträcka åklagarens åtalsplikt och kriminalisera dessa förseelser och brott, så att de komma under allmänt åtal. Det har också varit på tal, att de, som saluföra dessa produkter, som det här är fråga om, skulle vara skyldiga att förete bevis om åtkomsten. Försök i den riktningen ha blivit gjorda, men de ha icke utfallit på ett sådant sätt, att de ha påkallat efterföljd. Det har visat sig omöjligt att komma fram på den vägen.

Man har också en gång föreslagit, att man skulle gå in för ett fridlysningsförfarande, men jag vill erinra kammaren om att detta förslag från utskottets sida ströks av riksdagen på motionärens förslag. Motionären själv ansåg icke den vägen vara framkomlig.

Ang. ökat
skydd mot
skadegörelse å
växande ung-
skog.
(Forts.)

Det nu föreliggande förslaget syftar till en utsträckning av åtalsplikten beträffade överkan, så att talan i dylika mål skall utföras av allmänna åklagaren. Det är frestande att här taga upp till behandling, vad motionären anför om att fattigt folk, som gjort sig skyldigt till dessa förseelser, icke ha förstått att bedöma, vad de gjort sig skyldiga till, och som i övrigt befinna sig i ett sådant läge, att det i övertvägande grad är synd om dem. Att man skulle taga upp dessa förseelser till den ytterligare kriminalisering, som ligger i en utsträckning av allmänna åklagarens åtalsplikt, förefaller mig onödigt hårt. Det tycks också vara tämligen omöjligt att vinna något i sak genom att överflytta bevisningsföringen och åtalsrätten från den enskilde, som i detta fall är sakägare, till det allmänna. De stora kostnader, som äro förenade med åtalsrätten för målsägarens del, försvinna givetvis icke därmed, att förseelsen lägges under allmänt åtal.

Allt detta är emellertid, såvitt jag förstår, i det nu uppkomna läget, ovidkommande synpunkter. Utskottet har egentligen endast fäst sig vid en sak och som blivit avgörande för dess ställningstagande till motionen, nämligen att hela frågan om åtalsrätten redan föreligger utredd i processkommissionens nyligen avgivna betänkande rörande den blivande rättegångsreformen. Den, som har läst detta betänkande, har säkerligen funnit, att processkommissionen är inne på nya principer, då det gäller åtalsrätten. I stort sett bygger visserligen processkommissionen i förevarande avseende på nuvarande bestämmelser, men den har därjämte gått in för en ny princip, syftande till en utsträckning av åtalsrätten och en inskränkning av målsägarens talan. Det förutsättes således endast i några få fall, att målsägares talan skall kunna komma till utförande, nämligen då åklagaren icke anser sig själv kunna väcka åtal och då åklagaren anser sig böra lägga ned åtalet o. s. v. Det synes mig uppenbart, att när riksdagen har att förvänta detta processkommissionens förslag med alla de sakkunniga yttranden, som komma att lämnas över detsamma, den icke nu kan vara beredd att i en enda liten detalj vidtaga särskilda åtgärder i detta viktiga spörsmål och därmed taga ställning till en så betydelsefull fråga, som den om allmänt åtal eller målsägares talan i sig självt innebär. Jag förutsätter också, att riksdagen icke kan befinnas villig att taga ställning till detta spörsmål, innan myndigheter och all övrig sakkunskap på området varit i tillfälle att taga ställning till detta kanske ännu något löst skisserade program till reformering av åklagarväsendet över huvud, men dock upplagt så, att problemet föreligger teoretiskt fullt utrett.

Med anledning av det nu anförda och med hänvisning till vad utskottet anför, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan med den rättelse, att motionens ordningsnummer, som i klämman felaktigt avgivits vara 179, ändras till 197.

Herr Svensson i Grönvik: Herr talman! Jag har i ett annat sammanhang haft tillfälle att taga ställning till den föreliggande motionen, nämligen vid granskningen av statsrådsprotokollen föregående år. Som vi veta, beslöt riksdagen på förslag av jordbruksutskottet år 1924 att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i motionens syfte, men på grund av olika meningar i avseende å motiveringen till jordbruksutskottets utlåtande, fattade kamrarna olika beslut om densamma. Följden blev, att den riksdagsskrivelse, som avlämnades till Kungl. Maj:t, kom att sakna motivering. Den motivering, som åtföljde skrivelsen vid remissen, var egentligen domänstyrelsens förslag till lösning av frågan.

Inom parentes skulle jag vilja säga, att såvitt framgick av de handlingar, som kommo under utskottets prövning, hade alla hörda myndigheter och kor-

porationer uttalat sig för att något borde göras, men om vad som borde göras voro meningarna något delade. Domänstyrelsen hade för sin del förordat ett slags kontrollsystem, nämligen att man för att få rätt att saluföra kvistar och grönt skulle inneha en ursprungsbezeichnung, som skulle ge vid handen, att vederbörande hade på ett rättmätigt sätt åtkommit de produkter, som salufördes. I åtskilliga av de yttranden, som inkommit med anledning av Kungl. Maj:ts remiss, hade man dragit i tvivelsmål, huruvida de nuvarande lagbestämmelserna ge stöd för en sådan åtgärd, när det gällde ingripande från polismyndigheternas sida. Man tvekade om huruvida polismyndigheterna med nu gällande lagbestämmelser ägde rätt att utfärda sådana kontrollbevis. Av denna anledning voro meningarna mycket delade.

Nu var det ju så, att flertalet av landets länsstyrelser uttalat sig för en lagstiftning på detta område, och de, som uttalat sig emot, voro i huvudsak länsstyrelserna norröver, där frågan egentligen icke hade den aktualitet eller betydelse, som den hade i andra delar av landet. Att frågan emellertid är av stort allvar och ekonomisk betydelse, därom vittnar en av de skrivelser, som hade inforrats. Det stod nämligen i en av skogsvårdsstyrelsernas yttranden, att det i närheten av en stad fanns en plantering på omkring 50 hektar eller 100 tunnland, och på hela detta område kunde knappast uppletas en enda oskadad planta.

Denna fråga har, mina herrar, sådan betydelse, att man icke kan gå alldeles saklöst förbi den. Den har så stor nationalekonomisk och privatekonomisk betydelse, att man bör göra något. Jag hyser den upfattningen, att om det utskott, som i år har behandlat frågan, hade haft det material till sitt förfogande, som fanns i konstitutionsutskottet förra året, hade det helt visst icke blivit ett enhälligt avstyrkande av motionen.

På dessa grunder, herr talman, vill jag biträda motionärens yrkande om bifall till motionen.

Herr Sköld: Herr talman! Den föregående ärade talaren har redan antytt, att det i jordbruksdepartementet föreligger vissa handlingar rörande denna sak. För min del vill jag säga, att den utredning, som här påfordras, är egentligen redan utförd. Efter den skrivelse, som riksdagen härom året avlät till Kungl. Maj:ts upptogs den till utredning. Yttranden inforrades från alla intresserade myndigheter. Dessa yttranden bearbetades inom departementet. Det är självklart, att vid detta arbete togs icke blott hänsyn till klämman i riksdagsskrivelsen utan även alla de skäl, som hade anförts för saken, togos med i betraktande, även om icke någon motivering bifogats skrivelsen. Denna utredning gav nu vid handen, att det icke fanns någon praktisk möjlighet att komma med ett förslag.

Här hade framkastats tanken på fridlysning. Det visades med full klarhet av utredningen, att fridlysning alltid kommer efter skadegörelsen. Den var fullkomligt ineffektiv. Man kan ju icke fridlysa en skog, förrän en skada göres, och sedan flyttas skadegörelsen till en annan skog, och fridlysningen kommer hela tiden efter.

Det hade också föreslagits, att man i städer och större samhällen skulle införa bevisningsskyldighet rörande åtkomsten till de saluförda skogsprodukterna. Det hade ju efter överenskommelser mellan vissa skogsvårdsstyrelser och städer införts sådan kontroll i vad gäller handeln med julgranar på allmänna platser med stöd av ordningsstadgan för rikets städer, men detta hade visat sig fullkomligt ineffektivt. Herr Andersson i Grimbo har ju mycket drastiskt skildrat, hur resultatet blev. Nu kommer man och vill genomföra en mera skärpt kontroll. Den måste i så fall gälla exempelvis alla blomsteraffärer, alla

Ang. ökat skydd mot skadegörelse å växande ungskog.
(Forts.)

Ang. ökat
skydd mot
skadegörelse å
växande ung-
skog.
(Forts.)

gårdar, överhuvud taget all tillförsel till en stad eller annat samhälle av sådana skogsprodukter. Det säger sig ju självt, att en sådan kontroll kan icke genomföras utan fruktansvärda ingrepp i den enskildes rörelsefrihet och icke heller utan stora kostnader för det allmänna i fråga om polisbevakning. Den vägen är icke praktiskt realiserbar.

Vidare har man föreslagit att lägga dylik skadegörelse, även om den icke kan rubriceras som stöld, under allmänt åtal. Jag vill icke föregripa processkommissionens förslag, men nog föreföll det de personer, som granskade den nyss nämnda utredningen, orimligt, att man skulle jämställa till exempel avbrytandet och bortförandet av kvistar av lövträd med stöld och lägga detta under allmänt åtal, särskilt med hänsyn till att de framtida verkningarna voro ytterst ringa. Å andra sidan föreföll det icke omöjligt, att man kunde tänka sig en kriminalisering av förstörandet av toppar på barrträd, därför att verkningarna för framtiden av skadegörelsen där voro större, men det var ju oerhört svårt ur processrättslig synpunkt att lägga en liten del av denna skadegörelse under allmänt åtal. Det föreföll åtminstone, som om detta icke vore en väg, som man med hänsyn till den allmänna rättssäkerheten i landet vågade välja.

Jag skulle för min del vilja säga, att alla de utvägar, som ha föreslagits, ha blivit i denna utredning prövade och befunna för lätta. Därför menar jag, att det kan icke vara någon mening i att riksdagen nu skriver en gång till. Vill den nuvarande regeringen taga spörsmålet på ett annat sätt än den föregående gjorde, ligger ju hela utredningen i jordbruksdepartementet. Det gäller bara att plocka fram den, ty utredningen har redan gjorts.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Andersson** i Grimbo: Herr talman! Utskottets ärade ordförande talade om att det skulle vara farligt att inlåta sig på någon utsträckt åtalsrätt, och att det vore att göra alldeles för stort nummer av de kvistar, som det här gäller.

Vad det där med processkommissionen har med denna sak att göra kan jag icke fatta. Jag tycker, att det kan få vara något för sig, som vi icke skola blanda in i den föreliggande frågan. Om man är rädd för att allmänna åklagaren skall få för mycket att göra, kunna vi ju taga och lägga deras börda på ett annat ställe. Vi kunde taga och flytta över allmänna åklagarens och skogsvårdsstyrelsens åklagarbefogenhet på skogsägaren. Jag tror, att det vore lyckligare och mera behövt, ty skogsägaren har alltid intresse av att den skog, som han visserligen icke får fritt förfoga över, men som han i alla fall äger, måtte bevaras. Då behövde herr ordföranden icke längre ha några bekymmer för skogsvårdsstyrelserna eller allmänna åklagaren. Man kunde ju också helt enkelt låta enbart skogsvårdsstyrelsen åtala, när det gäller skogsägaren.

Vad åter herr Sköld beträffar, ansåg han ju, att allt, som kunde göras, redan var gjort. Det är då egendomligt, att man icke fått reda på något av vad som är gjort. Vad regeringen har gjort, om jag förstod honom rätt, var ju endast att slå ihjäl det förra förslaget efter infordrande av åtskilliga yttranden. Då herr Sköld icke sade något om, vad dessa yttranden gingo ut på, skall jag be att få nämna något därom. Sedan domänstyrelsen uttalat sig, infordrades yttranden från länsstyrelserna och skogsvårdsstyrelserna. Åtta länsstyrelser och nio skogsvårdsstyrelser uttalade sin anslutning till domänstyrelsens ståndpunkt, d. v. s. att ingenting skulle göras, under det att sexton länsstyrelser och fjorton skogsvårdsstyrelser tillstyrkte, vissa styrelser såväl utsträckning av åklagarens åtalsplikt som lagfästande av ett tillståndsförfarande, andra styrelser ettdera av dessa alternativ. Från åtskilliga länsstyrel-

ser och skogsvårdsstyrelser vitsordades i synnerligt positiv form, att frågan gällde ett betydande såväl privat- som nationalekonomiskt intresse, och att de påtalade övergreppen nått en omfattning, som påkallade lagstiftningsåtgärd. Åtta länsstyrelser och nio skogsvårdsstyrelser eller tillsammans sjutton uttalade sig alltså för att ingenting skulle göras, under det att sexton länsstyrelser och fjorton skogsvårdsstyrelser eller tillsammans trettio yttrade sig för att något skulle göras, och ändå finner sig — Kungl. Maj:t kanske man icke i detta fall kan säga — men herr Sköld, sig föranlåten att slå ihjäl alltihop. Vi ha gjort vad vi kunnat, säger herr Sköld, och det består i att man slår ihjäl det hela.

Ang. ökat skydd mot skadegörelse å växande ungskog.
(Forts.)

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Sköld**: Herr talman! Jag vill endast rikta den repliken till herr Andersson i Grimbo, att en utredning icke går till på det sättet, att man ställer till med en votering, utan man får väl väga skälen i yttrandena. Herr Andersson i Grimbo skulle vid ett studium av handlingarna finna, att argumenten i den ena gruppen av yttranden slå ihjäl argumenten i den andra gruppen och tvärtom.

Herr **Svensson** i Grönvik: Herr talman! Jag kan icke dela den siste talarrens uppfattning, att den ena gruppen av yttranden slår ihjäl den andra. Efter det jag tagit del av de handlingar, som stodo till förfogande i konstitutionsutskottet, hyser jag inte det minsta tvivel om så långt mitt omdöme sträcker sig, att herr Andersson i Grimbo i dem skulle ha funnit ett mycket starkt bevis för riktigheten av den ståndpunkt, han intagit i sin motion.

Det var vidare icke alldeles riktigt, som herr Andersson sade, att åtta länsstyrelser och nio skogsvårdsstyrelser ville, att ingenting skulle göras. Alla dessa yttranden gå ut på ett bifall till domänstyrelsens förslag om införandet av kontroll. Alltså ha även dessa, såvitt jag kan förstå, uttalat sig för att något borde göras. Det var endast i fråga om vad som skulle göras, som det rådde olika meningar. Att något borde göras, därom voro dock alla ense.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till det yrkande, som under överläggningen framställdes av herr Lagerkwist, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid av herr Andersson i Grimbo, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller det yrkande, som under överläggningen om tredje tillfälliga utskottets förevarande utlåtande nr 1 framställdes av herr Lagerkwist, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit det yrkande, som under överläggningen framställdes av herr Lagerkwist.

§ 19.

Ang.
kontroll å
vissa böter och
vitesandelar.

Slutligen föredrogs andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående kontroll över användningen och redovisningen av vissa böter och vitesandelar; och begärdes ordet därvid av motionären.

Herr **Hage**, som anförde: Herr talman! I denna motion påyrkar jag, att det skall åstadkommas effektiv kontroll över användningen och redovisningen av böter och andra vitesandelar, som enligt vissa författningar tillfalla polisen, och som skola i allmänhet användas för att belöna dugande och energiska polismän. Orsaken till att motionen kommit fram är ju det förhållandet, att det i en mängd samhällen här i landet visat sig, att det icke finns någon tillfredsställande kontroll på detta område, varken rörande redovisningen eller användningen av dessa medel.

Nu sägs det emellertid i utskottets utlåtande, att frågan har upptagits till utredning av socialministern, och detta meddelades ju för övrigt vid den interpellationsdebatt, som hölls här i kammaren med anledning av herr Spångbergs interpellation. För min del vill jag säga, att det är gott och väl, att socialministern tagit upp denna fråga till utredning, och detta föranleder mig också att icke göra något yrkande i frågan, men då nu i alla fall utredning pågår, skulle jag önska att få föra fram några synpunkter, som man enligt mitt förmenande bör taga hänsyn till vid denna utredning.

Jag skulle då först vilja betona, att jag tror, att det skulle ha varit bättre, om utskottet för sin del — detta har jag även samtalsvis sagt till ordföranden i utskottet — när det nu ställts i utsikt, att en förordning ganska snart skulle komma ut, hade avvaktat promulgerandet av denna förordning, så att man hade kunnat bättre bedöma, om de frågor och önskemål, som jag hade framfört, hade blivit beaktade vid utfärdandet av förordningen.

Såvitt jag förstår, skulle, åtminstone om man får tro på de upplysningar, som lämnats av utskottet, denna i utsikt ställda förordning huvudsakligen gå ut på att åstadkomma en granskning av de utanordningar av bötesmedel, som skett. För min del vill jag med anledning därav säga, att det måste nog anses vara lika viktigt, att det finns någon slags möjlighet att kontrollera själva utanordningarna, *innan de ske*. Det har inberättats till mig, att exempelvis i ett samhälle ha utanordningarna skett på det sättet, att stadsfiskalen på platsen har fått nästan hela den summa utbetalad till sig, som hade influtit i form av böter och vitesandelar, under det att poliserna, som egentligen skulle ha det, icke fått något alls. I ett annat samhälle däremot ha poliserna verkligen fått ut dessa pengar, vilket naturligtvis måste vara det riktiga, efter- som meningen ju är att belöna nitiska och dugliga poliser med dessa medel.

Nu kan man ju möjligen säga, att nu komma vi — åtminstone i vissa samhällen — att få en polisenämnd, som kommer att ordna dessa saker. Men jag vet icke riktigt bestämt, i hur hög grad polisenämnden i varje särskilt fall har rätt att i detalj deltaga i avgörandet av dessa frågor. Jag ser, att herr Adolv Olsson i Gävle skakar på huvudet. Han vill väl därmed alltså säga, att polisenämnden icke kommer att deltaga i avgörandet, när det är fråga om utanordningar av dessa belöningar till poliser. Det kan, om det förhåller sig på det viset, ofta leda till, att dessa utanordningar icke ske på ett tillfredsställande sätt. Det blir ofta gunstlingssystem, har det sagts, som kommer att avgöra, om den eller den polisen skall få någon del av de belöningar, som skola delas ut av dessa vitesandelar och böter.

Jag menar alltså, att det skulle varit önskvärt att se, om den författning, som kommer, vore så formulerad, att det fanns bestämmelser både med avseen-

de å själva kontrollen av utanordningarna och med avseende å revision av räkenskaperna. Detta är alltså min uppfattning i frågan, och jag skulle därför gärna ha sett, om utskottet hade väntat med sitt utlåtande till dess författningen hade kommit ut, om den nämligen verkligen hinner komma, som väl är att hoppas, under loppet av denna riksdag.

Emellertid skall jag för min del, herr talman, då frågan i alla fall nu ligger under utredning, och då jag hoppas, att de synpunkter, som jag nu har framfört, möjligen därvid skola kunna beaktas, icke göra något yrkande.

*Ang.
kontroll å
vissa böter och
vitesandelar.
(Forts.)*

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 20.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Olsson* i Högby, nr 297, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 123, angående statsunderstöd till Ölands elektrifiering;

herr *Gustafson* i Kasenberg, nr 298, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 120, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 8 november 1912 om rätt till jakt m. m.;

herr *Lindman*, nr 299, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 122, med förslag till grunder för tillgodogörande av kronans jakträtt; och

herr *Nilsson* i Tånga m. fl., nr 300, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 167, angående utvidgnings- och ändringsarbeten vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund.

Dessa motioner bordlades.

§ 21.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 44, till Konungen angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna för kapitalökning i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar och vattenfallsverk.

§ 22.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av femte huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga och

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till oförutsedda utgifter;

bankoutskottets memorial, nr 24, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om bankoutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckt motion angående förbättring genom statens medverkan av pensioner utav äldre typ till ånkor efter befattningshavare i statens tjänst;

lagutskottets memorial, nr 1, i anledning av remiss från båda kamrarna av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 30 och 31 §§ i lagen den 1 juli 1898 (nr 66) om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige; samt

första lagutskottets utlåtande, nr 13, i anledning av väckt motion om återinförande i lagen med vissa bestämmelser rörande hyra av föreskrifter angående påföljder vid oskäliga hyresanspråk.

§ 23.

Justerades protokollsutdrag.

§ 24.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Lilliecreutz</i>	under 5 dagar fr. o. m. den 4 mars,
» <i>Olsson</i> i Rimforsa	» 4 » » » 4 »
» <i>Olsson</i> i Hov	» 6 » » » 3 »
» <i>Björkman</i>	» 2 » » » 4 » och
» <i>Ros</i>	» den 5 mars.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.18 e. m.

In fidem
Per Cronvall.